

ÅRSTAFÄLTET

GESTALTNINGSPROGRAM FÖR ALLMÄN PLATSMARK

2018-12-09
Rev. 2020-04-06

Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2020-04-06, Dnr 2017-06550

Stockholms
stad

Syfte

Detta gestaltningsprogram ska säkerställa att ett helhetsperspektiv för utformningen av Årstafältets offentliga rum behålls över tid. I dokumentet beskrivs på övergripande nivå gestaltningsprinciper gällande exempelvis karaktär och användning för den allmänna platsmarken i den nya stadsdelen Årstafältet. Dokumentet riktar sig främst till Stockholms stad och dess konsulter.

Arbetet med planering, projektering och anläggande av den nya stadsdelen kommer att pågå under lång tid (med byggstart år 2017 och färdigställande planerat till år 2031). När detta dokument görs har arbetet med planering och detaljprojektering kommit längre i vissa delar medan det endast påbörjats i andra. De långa tidsperspektiven innebär sannolikt att Stockholm stads representanter och tjänstepersoner samt konsulter som arbetar i projektet kommer att bytas ut. Förutsättningar i projektet och trender inom landskapsarkitektur och stadsbyggnad kommer troligtvis att skifta. Gestaltningsprogrammet är därför ett viktigt redskap för att få kontinuitet och helhet i gestaltningen.

Medverkande

Beställare

Stockholms stad, Exploateringskontoret: Sofia Brydolf, Jenny Svensson och Emma Lundborg.

Konsult

White Arkitekter: Mattias Nordström, Paula Mackenzie, Angelica Bierfeldt Liptak och Lisa Rönnols.

Arbetsgrupp övriga

Stockholms stad, Trafikkontoret: Bodil Hammarberg, Cecilia Forsgren och Cecilia Liljeström.

Stockholms stad, Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning: Pierre Persson och Isa Hellberg.

Stockholms stad, Exploateringskontoret: Patrik Berglin.

Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret: Erik Olsson och Ola Grimell.

Illustrationer

Alla illustrationer är framtagna av White, där inget annat anges.

Revidering

2019-03-26	Belysningprogram s 7 Belysning, text och bilder s 36-37 Konst, bild s 39
2020-04-06	Bilder framsida och baksida

INTRODUKTION

Sammanfattning s 4

Bakgrund s 6

Vision för Årstafältets utveckling s 7

Från tävling till idag s 8

Årstafältet idag s 10

Årstafältets omgivning s 12

Ekologiska samband s 12

GESTALTNINGSPRINCIPER

Årstafältet i sin omgivning s 14

Illustrationsplan s 15

Sociala och kulturella värden s 16

Karaktärsområden s 17

Det öppna fältet s 18

Torg, fickparker och entréstråk s 19

Parkrum kring det öppna fältet s 20

Gaturum s 22

Byggstenar s 24

Vegetation s 26

Markmaterial s 28

Utrustning s 30

Vatten s 32

Byggda konstruktioner s 34

Belysning s 36

Konst s 38

ÅTERKOPPLING

Återkoppling till Det gröna Årstafältet s 40

Strategier för rekreation och hälsa s 40

Strategier för biodiversitet och pollinering s 40

Strategier för vattenreglering och klimatanpassning s 41

Strategier för rikt fågelliv s 41

Tidigare utredningar och planeringsunderlag s 43

Sammanfattning

Årstafältets allmänna platsmark delas i detta gestaltungsprogram upp i fyra olika karaktärsområden:

- **Det öppna fältet**
- **Parkrum kring det öppna fältet**
- **Torg, fickparker och entréstråk**
- **Gaturum**

Det öppna fältet utformas som ett centralt, inre parkrum. Den stora skalan och de öppna vidderna kommer att ge karaktär åt fältet. Öppenheten förstärks genom vegetation mot kanterna av fältet som skapar en inramning till det inre rummet. Fältet ska ha ett naturligt uttryck och främja artrikedom. Generella, flexibla ytor ska ge plats för tillfälliga större evenemang och spontana aktiviteter.

En serie dammar med öppna vattenspeglar kommer att hantera dagvattnet i den nya stadsdelen. Dammarna får stor betydelse för parkens rekreativa värde med spänger, bryggor och utsiktstorn och gestaltas med en distinkt, urban kant med bryggor mot bebyggelsen och en naturligare, flack och vegetationsklädd slänt mot fältet.

Göta landsväg som sträcker sig över Årstafältet är klassad som fornminne och ska bevaras.

Parkrum kring det öppna fältet är den serie av yttre parkrum som utformas i mötet mellan det öppna fältet och bebyggelsen. Dessa ska utformas som de mest intensivt programmerade delarna i parken. Hit räknas Stadsdelsparken, Parkbryggan, Aktivitetsbryggan, Koloniområdet, Skogen och Hagmarken/idrottsplanen.

Parkrummen kring det öppna fältet kommer att bli viktiga mötesplatser för lek, sport och rekreation. Aktivitetsytor omges av vegetation av olika karaktär.

Torg, fickparker och entréstråk blir viktiga mötesplatser i den nya stadsdelen. Stadsdelstorget blir det största torget och utgör en entré till stadsdelen. Utöver Stadsdelstorget kommer även mindre kvarterstorg och fickparker att bli viktiga knutpunkter i den nya stadsdelen. Dessa kommer att utgöra lokala mötesplatser och gröna oaser. Platserna ska erbjuda grönska och generöst med sittplatser och kan gestaltas med en tydlig egen identitet.

Flera tydliga entréstråk skapas som länkar samman fältet och de omgivande stadsdelarna Östberga, Enskede, Årsta, Örby och Stureby. Entréstråken blir platser för möten, orientering och information, och ska skilja sig från övriga gaturum. Utblickar mot fältet är en viktig gestaltungsprincip. Där entréstråken möter parken utformas tydliga entréplatser med plats för informations- och vägvisningsskyltar.

Gaturummen i det nya Årstafältet ska vara gröna, överblickbara och lätta att orientera sig i. Växtbäddar för träd och planteringar ska användas för dagvattenhanteringen. Plats att sitta ska erbjudas i gaturummen.

Gatorna utformas med en enkel och sammanhållen materialpalett. De bredare huvudgatorna ges ett striktare och sammanhållet uttryck genom hela stadsdelen medan de smalare lokalgatorna utformas med en variation sinsemellan genom olika artval för träd och vegetation. Gångfartsgatorna utformas med ett sammanhängande golv utan nivåskillnader och möbleringen placeras så att fordonstrafik tvingas hålla låg hastighet.

Vy över det framtida Årstafältet, april 2018.

Bakgrund

Utöver gestaltningsprogrammet har staden utarbetat ett antal dokument för projektet Årstafältet. Dessa dokument tar stöd i varandra. För tidigare utredningar och underlag som gjorts inom projektet, se referenslista sist i dokumentet.

Det gröna Årstafältet (2015)

Det gröna Årstafältet togs fram i april 2015 och beskriver hur nya sociala och ekologiska värden skapas i den nya stadsdelen och parken på Årstafältet.

Årstafältet program för detaljplan (2010)

Programmet för detaljplan togs fram inför samråd 2010. I programmet formuleras bland annat den övergripande visionen för stadsdelen som citeras på sida 7.

Kvalitetsprogram för Årstafältets stadsliv

Del 1 - Upplevelser i staden

Del 2 - Stadsbyggnadsprinciper och indikatorer

Del 3 - Kvartersbeskrivningar

Del 4 - Uppföljning

Kvalitetsprogram för Årstafältets stadsliv del 1-4 tas fram av Stadsbyggnadskontoret. Det riktar sig främst till exploatörer och styr utformningen av kvartersmarken – det offentliga rummets "väggar". I del 2 – Stadsbyggnadsprinciper och indikatorer och del 3 – Kvartersbeskrivningar beskrivs även allmän platsmark för respektive detaljplan.

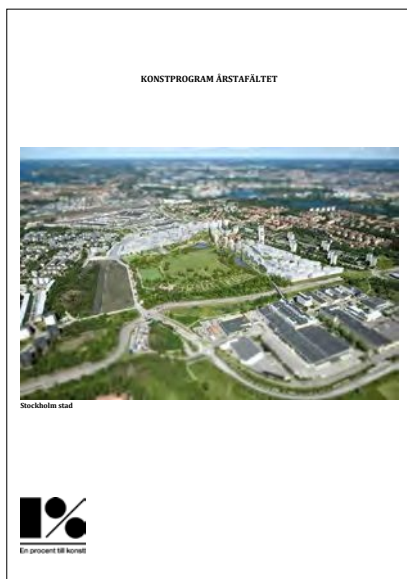
Gestaltningsprogrammet riktar sig främst till Stockholms stad internt och dess konsulter, och styr gestaltningen av allmän platsmark – det offentliga rummets "golv". Dessa båda dokument kompletterar varandra.

Cykelplanering för Årstafältet (2012)

Cykelplanering för Årstafältet. Översyn och fördjupning (2016)

Konstprogram (2016)

Konstprogrammet för Årstafältet ska fungera som ett ramverk för den konstnärliga gestaltningen i området.

Belysningsprogram (2019 utkast, pågående)

Vision för Årstafältets utveckling

På nya Årstafältet planeras cirka 6000 nya bostäder och en ny stor stadspark i ett centralt och attraktivt läge. Visionen för den nya stadsdelen – "En plats för möten" – formulerades 2010 i program för detaljplan. Delar av visionen citeras nedan.

” Visionen för Årstafältet är att skapa en plats för möten. Möten mellan olika människor, mellan nytt och gammalt, mellan stad och park. Årstafältet ska vara en plats där människor möter överraskningar och omväxling och där idéer och engagemang tas tillvara. Det ska också vara en plats där staden möter framtidens miljöutmaningar. **”**

” Den nya stadsdelen och parken knyter ihop omkringliggande områden med varandra och skapar en sammanhängande och levande stadsbygd, där det är enkelt och tryggt att röra sig mellan olika platser och där det är naturligt att mötas. Stadsdelen är tät och blandad med vinklade gator som bjuder på oväntade utblickar och platsbildningar, med ett rikt utbud av service, kultur och verksamheter. **”**

” Parken blir den nya stadsdelens hjärta och identitet. Den ligger i stadsdelens centrum, är lätt att hitta och naturlig att besöka. Genom sin storlek, sitt läge och sitt spännande innehåll blir den en given lokal samlingsplats för dem som bor och arbetar i närområdet, men också en viktig målpunkt för besökare från andra delar

av staden. Årstafältets många attraktioner, dess tydliga entréer och det storslagna landskapet ger parken en självklar identitet och särställning som Söderorts stora aktivitetsfält och evenemangspark – en park i världsklass.”

” Den nya stadsdelen vävs samman med intilliggande områden – genom gator och stråk, och genom den nya bebyggelsen, som får låna uttryck och struktur av den äldre. **”**

” Göta landsväg bevaras som en historisk länk mellan gammalt och nytt. **”**

” Den nya stadsdelen präglas av en framsynt planering med högt ställda mål på miljöområdet. Här lever man miljövänligt av bara farten – det ska vara lätt att göra rätt. Effektiv kollektivtrafik, bilpooler och ett väl utbyggt nät av gång- och cykelvägar gör det naturligt att välja bort den egna bilen. Nya energisnåla och miljöanpassade lösningar bidrar till minskad klimatpåverkan. **”**

” Områdets dagvatten tas omhand i området så att den naturliga vattenbalansen inte påverkas negativt. **”**

(citat ur Årstafältet, program för detaljplan)

Från tävling till idag

Arbetet med projektet Årstafältet har pågått under drygt tio års tid och har under den tiden utvecklats och förändrats. Grundstrukturen och bärande idéer har dock bestått.

Projektet med en ny stadsdel på Årstafältet inleddes 2008, då Stockholm stad bjöd in till en internationell arkitekttävling. Förslaget "Arkipelag" av Archi5, Michel Desvigne och Elioth/Iosis Group utsågs till vinnare i tävlingen och hyllades för den varierade kvartersstrukturen och den tydliga stadsfronten med en sydvästvänd parkbrygga. Därefter bearbetades förslaget med utvecklade gestaltningsidéer för den stora parken, samt för att bättre ansluta till omkringliggande stadsdelar.

Under arbetet med att bearbeta tävlingsförslaget kompletterades den nya stadsdelen med bebyggelse på västra sidan för att stärka sambandet med Östberga. Även parkens utformning och innehåll ändrades – bland annat lades ett brett stråk av aktivitetsytor utmed den västra bebyggelsen – "Aktivitetsbryggan". Mot parkens östra kant tillkom en skogslik plantering som skärm mot Huddingevägen. Alla dessa förändringar skedde fram till 2010, då en justerad plan färdigställdes som underlag för program för detaljplan.

Andra förändringar som skett under processens gång är att en idrottsplan lagts till i sydväst mot Östbergavägen, att tydligare entréer till parken skapats från flera väderstreck samt att kolonilotterna samlats i den sydöstra delen av parken istället för att ligga utspridda. Den bullervall mot Huddingevägen utmed Årstafältets sydöstra sida som fanns med i systemhandlingsskedet föreslogs 2016 ersättas av en bullerskärm av geotekniska och miljömässiga skäl. Detta har påverkat utformningen av parkens sydöstra del.

Trafikförvaltningen planerar att bygga en ny tunnelbanelinje som kommer att passera Årstafältet. Med anledning av detta har den tidigare planerade förlängningen av tvärbanan utgått ur projektet. Detta har påverkat utformningen av den västra huvudgatan med intilliggande kvarter. Staden kommer att ha en fortsatt dialog med Trafikförvaltningen under framtagande av järnvägsplanen för att samordna planeringen av stationslägen och andra anläggningar ovan mark tillhörande tunnelbanan.

En skola har tillkommit väster om Stadsdelsparken, vilket gjort att kvartersstrukturen ändrats och att de intilliggande gatorna fått nya förutsättningar.

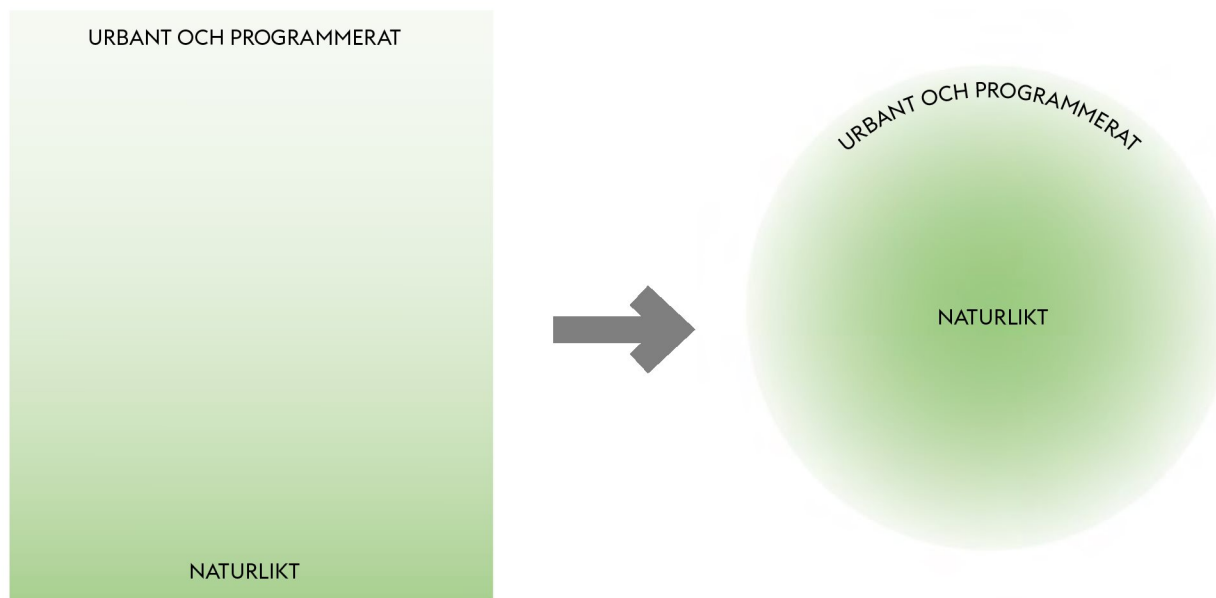
Illustrationsplanerna på nästa sida visar Årstafältets utveckling från tävlingsförslag via program för detaljplan till dagens illustrationsplan. Genom hela processen har idén med den brokiga gatustrukturen och bebyggelsen samt att parken och bebyggelsen möts i en brygga behållits. Även idén om ett öppet fält med stora gräsytor i mitten av parken, liksom åkerholmar med hagmarkskaraktär i de södra delarna, har bevarats.

Stockholm stad har under processen genomfört ett markköp intill Åbyvägen, vilket möjliggjort för exploatering. För det området pågår ett strukturarbete som kommer att utöka projektet västerut. På grund av att dessa kvarter ligger relativt långt ifrån den stora parken föreslås ytterligare ett grönområde inom den delen. Fler förändringar kommer sannolikt att komma under processens gång.

I nära anslutning till Årstafältet pågår även flera andra stadsutvecklingsprojekt, bland annat i Östberga. Utvecklingen av Östberga ingår sedan 2018 formellt som en del av projektet Årstafältet. Utvecklingen i Östberga kommer att få betydelse för Årstafältet, bland annat genom att det ökade antalet boende i stadsdelen som projektet medför troligtvis innebär att fler kommer att nyttja fältet och parkytorna. I detta gestaltningsprogram behandlas endast den allmänna platsmarken i Årstafältet.

Parkens gröna gradient

I arkitekttävlingen 2008 beskrevs gestaltningen av Årstafältets parkytor i termer av en gradient från den urbana stadsfrontens bryggor i norr till en allt mer naturlig park mot söder. Med tillkommande bebyggelse i väster och söder och en idrottsplan i parkens södra del har parkens överordnade gestaltningsidé förändrats. Bilden till höger visar denna förändring. Eftersom Årstafältets parkytor med den utveckling som skett snarare kommer att få en urban front kring hela fältet beskrivs nu den överordnade gestaltningsidén som en grön gradient från fältets mitt och utåt. Den mest öppna och delvis naturlika grönskan med flexibla ytor finns mitt i parken, medan parken blir mer urban och programmerad mot kanterna och den framtida omgivande bebyggelsen.

Bilden ovan visar hur den överordnade gestaltningsidén för Årstafältets parkytor förändrats under arbetet med projektet.

Flygbild över Årstafältet utan bebyggelse.

Det vinnande förslaget i arkitekttävlingen 2008 (Archi5, Michel Desvigne & Elioth/Iosis Group).

Justerad plan inför samråd 2010 (Archi5, Michel Desvigne & Elioth/Iosis Group).

Illustrationsplan februari 2018 (White arkitekter).

Illustrationsplan oktober 2018 (White arkitekter).

Bilderna ovan visar hur förslaget för Årstafältet utvecklats.

Årstafältet idag

Årstafältet ligger i södra Stockholm, omgiven av stadsdelarna Årsta, Östberga och Enskede. Det öppna fältet är södra Stockholms största, och de vidsträckta gräsmarkerna har stora ekologiska värden. Ytan och öppenheten gör fältet till en av få platser i Stockholm som kan användas till större, ytkrävande evenemang som festivaler och idrottstävlingar. Öppenheten gör dock att klimatet på platsen är blåsigare och kallare än omgivningen.

Det stora, gräsbevuxna Årstafältet är en del av ett gammalt kulturlandskap. Till största delen finns här öppen, frisk och örtrik gräsmark med spridda buskage av bland annat slån, nypon och hagtorn. Denna vegetation är värdefull för fåglar och insekter. En rest av Göta landsväg, som klassas som fornminne, sträcker sig tvärs över fältet. Valla å rinner över fältet och vidgar sig i Årstafältets västra del till en större dagvattendamm. Söder om dammen finns en översilningsyta med gräs, mossor och örter. Dagvatten renas här för att sedan ledas från dammen via Årstaskogens rekonstruerade bäckravin till Årstaviken.

Flera aktiviteter förekommer på fältet. Exempelvis finns ett koloniområde, en hundrastgård, sportytor och en träningsbana för golf. Snörika vintrar dras skidspår upp på fältet. Närboende använder framförallt fältet för promenader och annan motion och idrott. Även fågelskådning är en vanligt förekommande aktivitet.

Årstafältet idag sett mot norr med Årsta i fonden.

Större parker och naturområden i Stockholm. Informationen i kartan baseras på dokumentet Grönare Stockholm – Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Tillsammans med bland annat Gärdet, Haga och Rålambshovsparken är Årstafältet en av Stockholms största öppna gröna platser.

Årstafältets omgivning

Årstafältet gränsar mot Östberga i sydväst och Årsta i norr. Nordväst om fältet ligger Årsta partihallar och i öster ligger Årsta Parks arbetsplatsområde.

I Stockholm stads översiktsplan från 2018 pekas sambandet mellan Östberga och Årstafältet ut som ett av tio viktiga strategiska samband för ett sammanhängande Stockholm. I översiktsplanen finns även ett lokalt samband mellan Enskede och Årstafältet utpekade.

Årstafältet är omgärdat av starkt trafikerade vägar som Huddingevägen i sydöst, Östbergavägen i sydväst, Åbyvägen i nordväst och Södra länkens tunnelmynning i norr. Vägarna utgör barriärer som försvårar för oskyddade trafikanter att ta sig mellan fältet och angränsande områden. Huddingevägen går endast att passera på ett ställe utmed Årstafältet, i korsningen med Östbergavägen, vilket gör den starkt trafikerade vägen till en barriär österut. Trafiken på de omgivande vägarna orsakar också buller, vilket påverkar områdets rekreativsvärde.

Ur kollektivtrafiksynpunkt är Årstafältet lättillgängligt norrifrån via tvärbanan och de närliggande stationerna Årstafältet och Valla torg.

Flera viktiga cykel- och promenadstråk går över dagens Årstafält och kopplar samman fältet med intilliggande parker och grönsstråk. Sydväst om fältet finns promenadvägar som via Kvarnbacksskogen kopplar samman Årstafältet med parkerna Lisebergsparken, Backen och Annebodaskogen. I sydöst finns Vårflodsparken och Hemskogen som båda utgör viktiga gröna stråk. Ett annat promenadstråk sträcker sig norrut via Kyrkparken i Årsta och vidare mot Årstaskogen och Årstaviken.

Ekologiska samband

Årstafältet utgör en del av ett ekologiskt samband som sträcker sig från Årstaskogen via Årstafältet, Hemskogen och vidare söderut. Som spridningsväg har fältet betydelse ur både kommunalt och regionalt perspektiv.

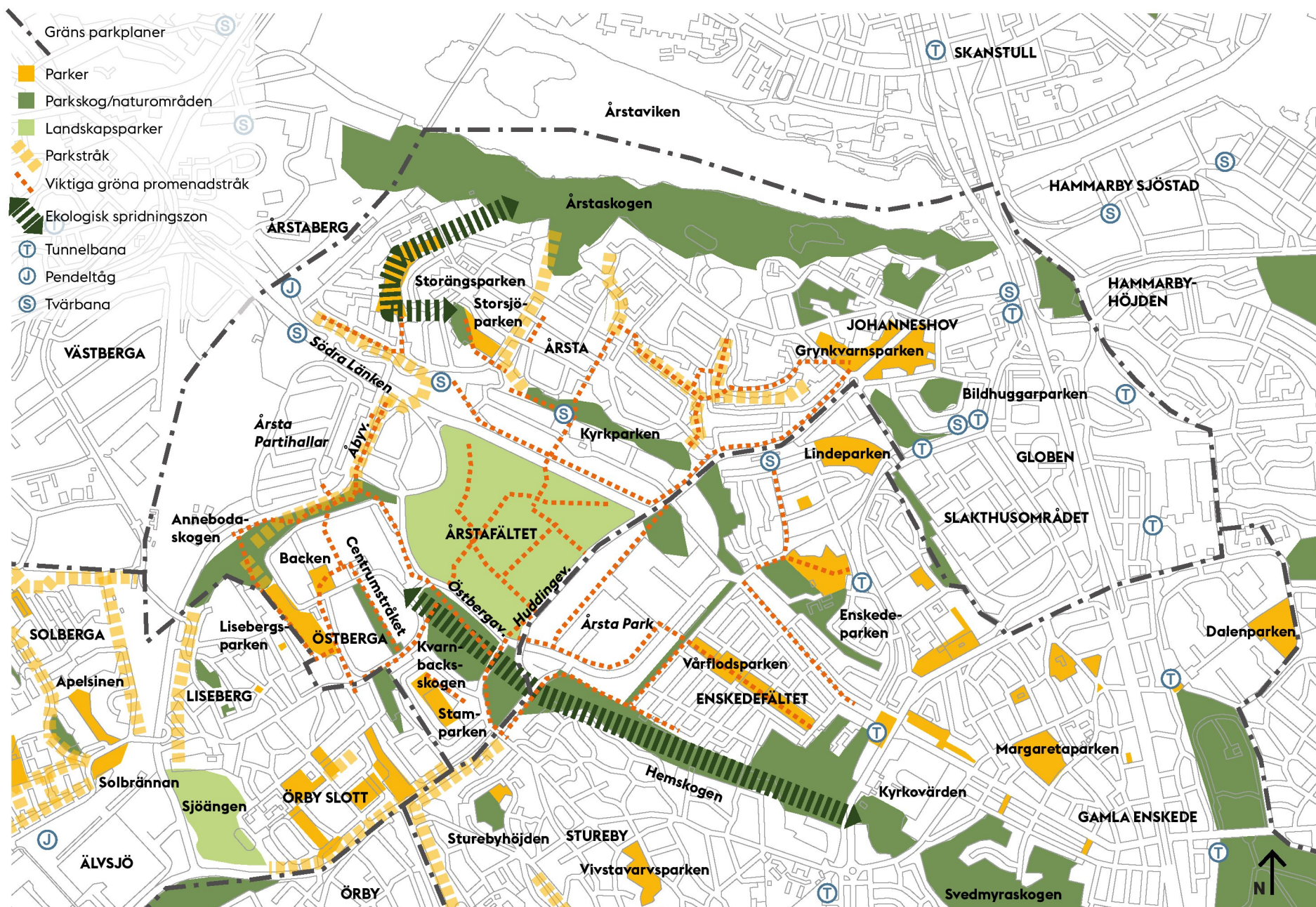
Årstafältets största ekologiska värde är det stora, sammanhängande området med öppen och halvöppen gräsmark som gynnar öppenmarksfåglar. Enligt den naturvärdesinventering som gjorts bör 12 till 15 hektar öppen mark finnas tillgänglig för att fältet fortsatt ska vara en attraktiv plats för rastande flyttfåglar.

Kärnområden för ek finns på flera platser inom fem kilometer från fältet. Skulle ädellövträd planteras på fältet har Årstafältet potential att fungera som spridningsväg för eklevande arter.

Årstaskogen, Hemskogen, Svedmyraskogen och Fagersjöskogen är de största barrskogsområdena i närheten av Årstafältet. Nyplantering av blandskog längs fältets sydöstra sida skulle kunna stärka spridningsvägarna i området.

I *Det gröna Årstafältet* beskrivs Årstafältets ekologiska värden och ekosystemtjänster mer utförligt.

Årstafältet idag med omgivande stadsdelar, parker, grönområden, kollektivtrafik och viktiga kopplingar. Informationen i kartan baseras på Program för detaljplan, Det gröna Årstafältet, Sociotopkartan samt parkplaner för Enskede, Årsta, Vantör och Älvsjö.

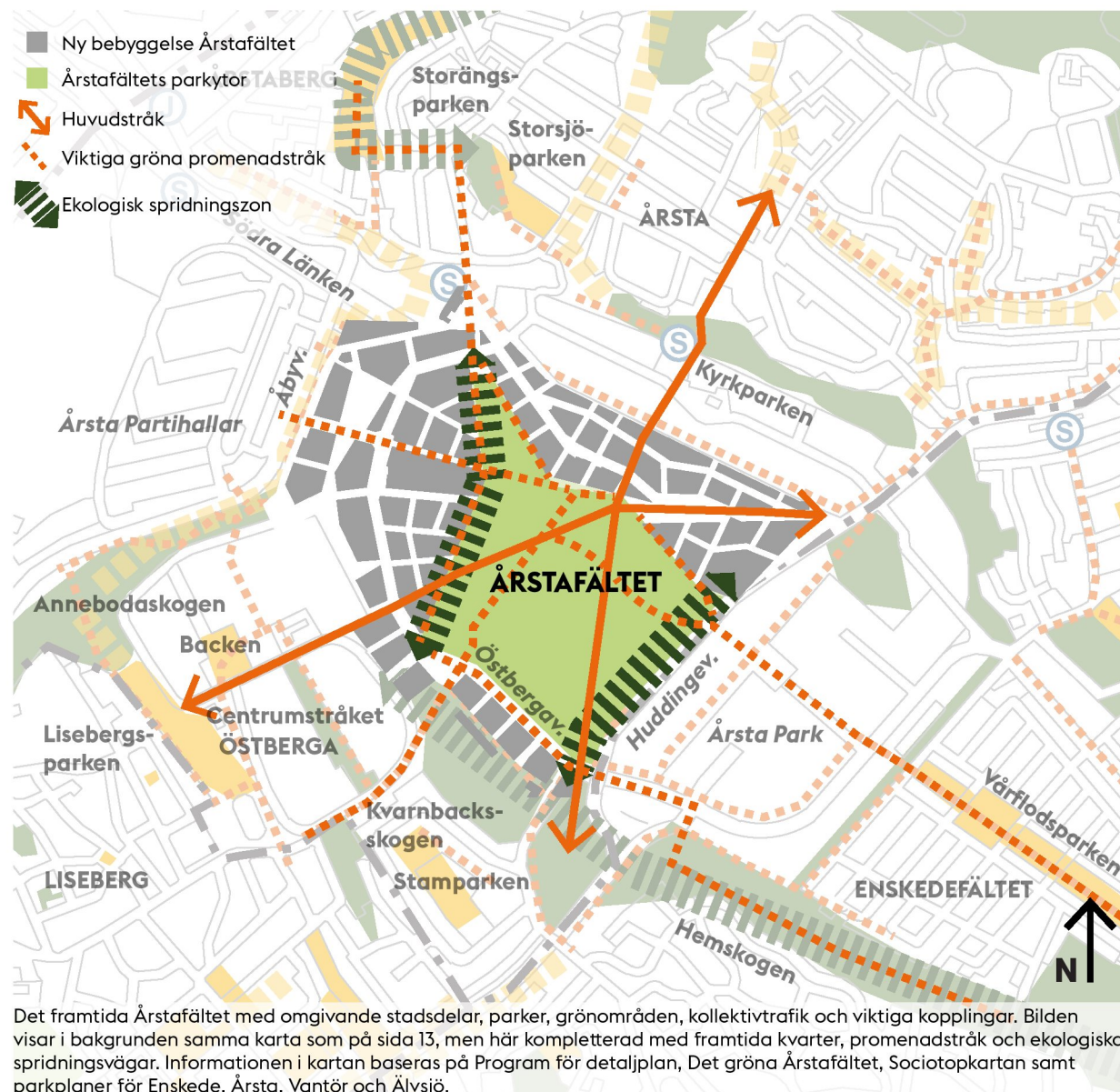

Årstafältet i sin omgivning

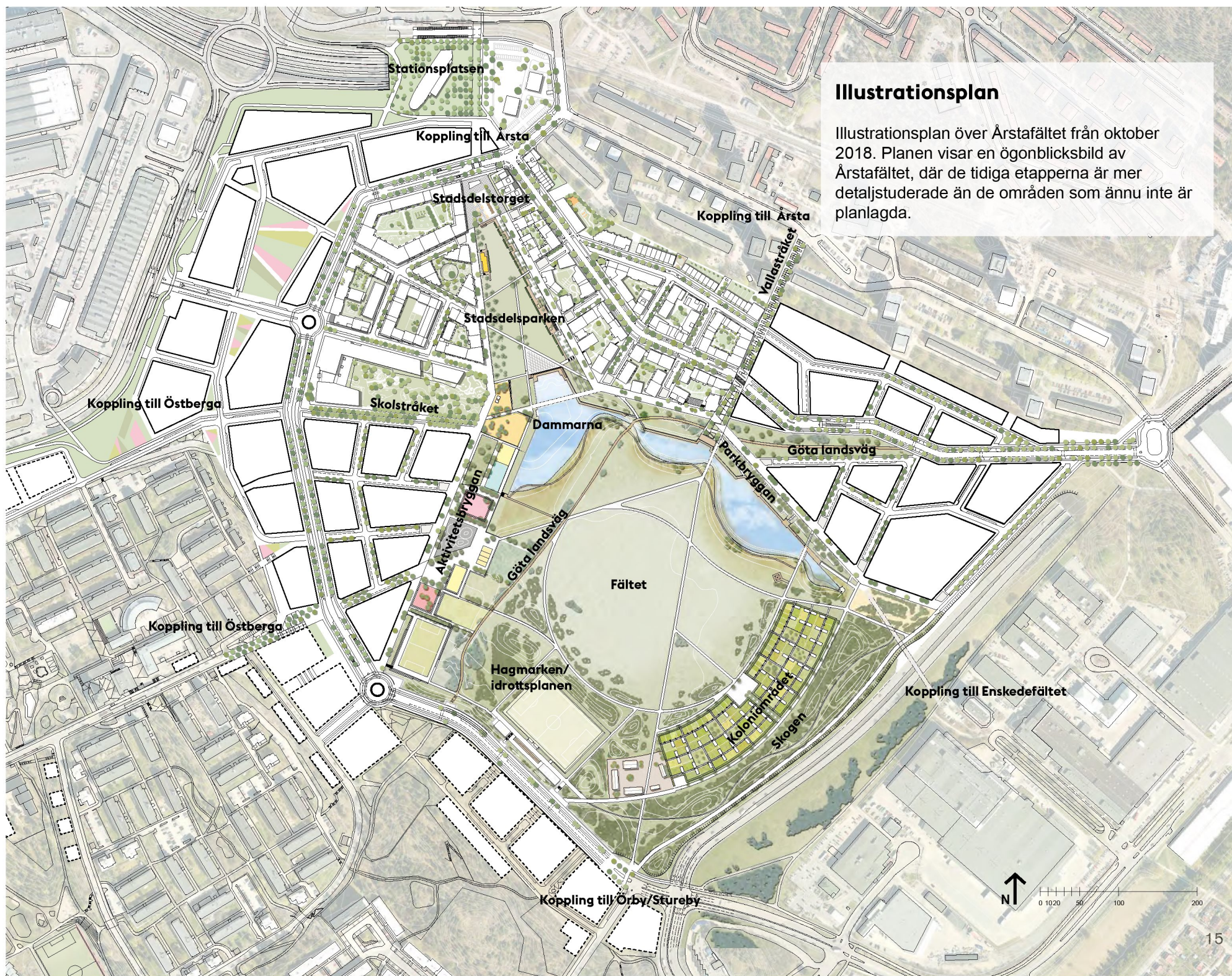
För att den framtida stadsdelen Årstafältet ska bli en integrerad del av stadsväven planeras flera nya kopplingar och gångstråk. Utifrån den stadsbyggnadsanalys som gjordes 2010 definierades viktiga framtida målpunkter och rörelsemönster. I bilden till höger visas framtida gröna promenadstråk. Kopplingarna mot Valla och Årsta torg, samt mot centrala Östberga, pekas i Program för detaljplan ut som särskilt starka och betydelsefulla ur ett lokalt perspektiv. Dessa stråk redovisas i bilden som huvudstråk. En gångbro över Huddingevägen planeras för att stärka kopplingen mellan Årstafältet och Enskede.

Trafikförvaltningen planerar att bygga en ny tunnelbanelinje som kommer att passera Årstafältet, vilket kommer att förbättra tillgängligheten med kollektivtrafik jämfört med idag. Exakt var stationerna placeras är ännu ej beslutat.

Nyplantering av ek och barrträd i "Skogen" utmed Huddingevägen i sydöst samt trädplantering längs parkens västra sida kommer att stärka de ekologiska spridningsvägarna i området.

Sociala och kulturella värden

Årstafältets generösa parkytor kommer att få betydelse för stora delar av södra Stockholm. Parkytorna blir en plats för den vardagsnära leken och vistelsen, men kommer också bli framtida utflyktsmål för en större Stockholmspublik. Här möts naturen och det urbana livet. Plats för både rofylldhet och en mångfald av aktiviteter och upplevelser möjliggörs såväl sommar som vinter. Parkytorna ska vara attraktiva för människor i alla åldrar, med olika behov och social och kulturell bakgrund. De ska på så sätt främja jämlikhet och möten och även bidra till en god folkhälsa.

Parken på Årstafältet organiseras kring det öppna fältet, ett centralt, inre parkrum för rekreation, naturupplevelse och lugn. Ytor för tillfälliga större evenemang och spontana aktiviteter kommer att finnas här. Kring det öppna fältet skapas en serie yttre parkrum med ytor för en mängd olika aktiviteter, som exempelvis lek, idrott och odling. De yttre parkrummen i mötet mellan parken och bebyggelsen kan liknas vid skogens bryn. Där skogen möter öppen mark är oftast artrikedomen och upplevelsevärdena störst. På samma sätt utformas bryggorna mellan stad och park som de mest intensivt programmerade delarna i parken.

Gatorna ska vara gröna och erbjuda sittplatser. En serie tydliga entréstråk in till parken fungerar som länkar till omgivningen och landar i entréplatser som blir platser för möten, orientering och information. Stadsdelstorget blir en viktig knutpunkt i den nya stadsdelen och ges plats för torghandel och uteserveringar. Mindre kvarterstorg och fickparker bildar små gröna oaser och lokala mötesplatser i bebyggelsestrukturen. Vid utformningen av Årstafältets aktivitetsytor ska hänsyn tas till de olika årstiderna och till de ljusa och mörka timmarna på dygnet.

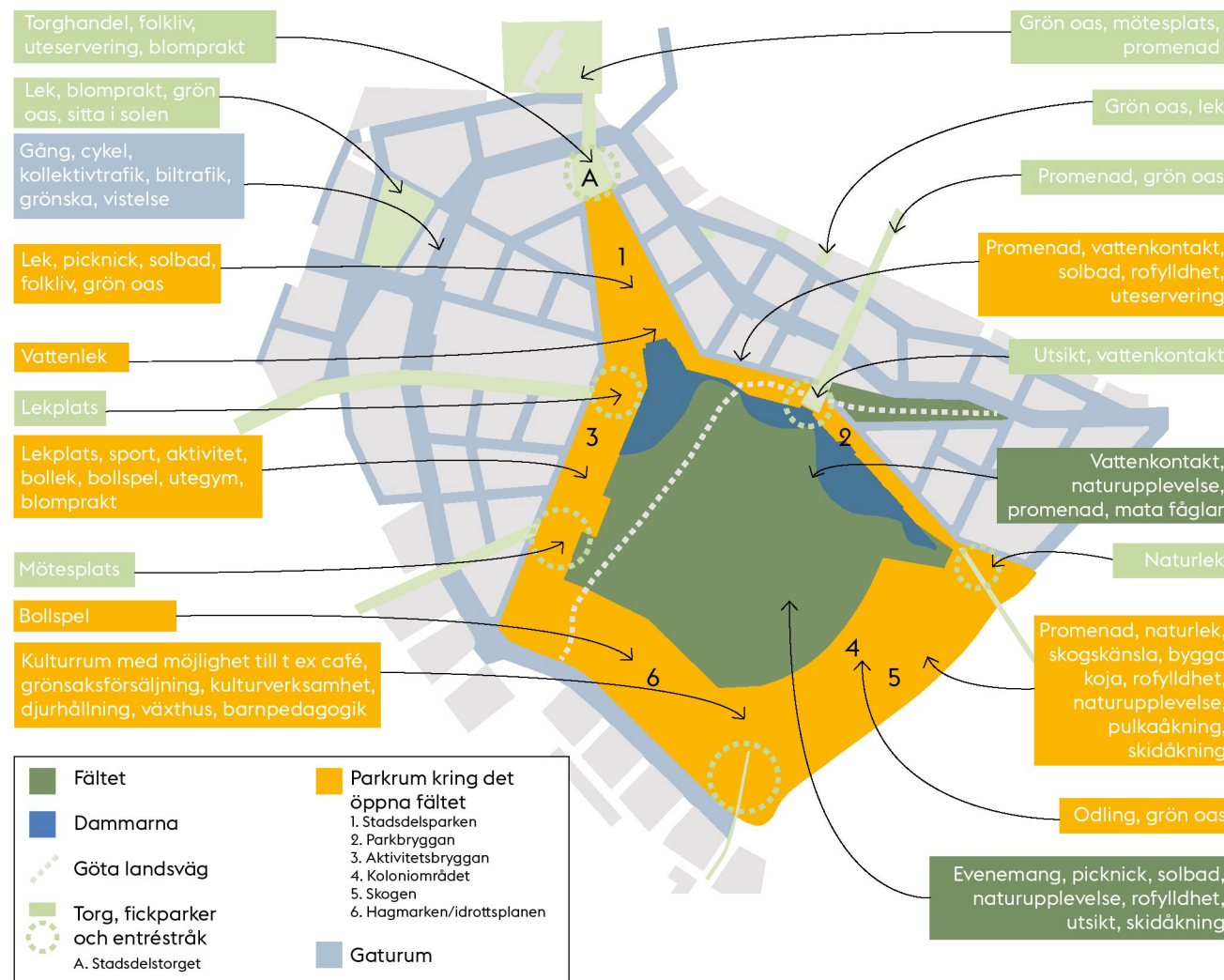

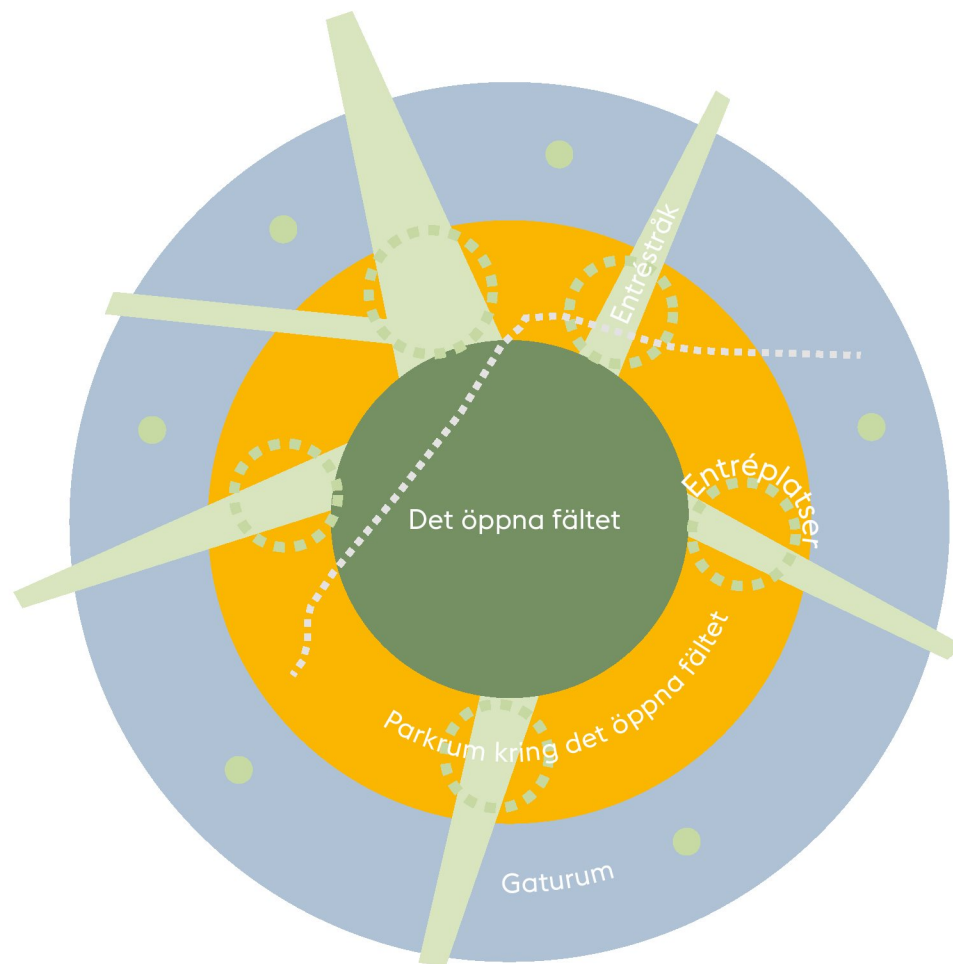
Diagram över Årstafältets olika karaktärsområden samt vilka sociala och kulturella värden som skapas.

Karaktärsområden

Den allmänna platsmarken på Årstafältet beskrivs i detta dokument genom fyra olika karaktärsområden utifrån vilken roll platsen spelar i den övergripande strukturen. På följande sidor beskrivs dessa karaktärsområden var för sig. Karaktärsområdena utgörs av ett inre fält med dammar (*Det öppna fältet*) som ramas in av en serie mer programmerade ytor (*Parkrum kring det öppna fältet*). Dessa parkrum omges i sin tur av en ny bebyggelse- och gatustruktur (*Gaturum*). I gaturummen kommer torg och fickparker att finnas. Det öppna fältet kopplas samman med omgivande stadsdelar genom tydliga entréstråk (*Torg, fickparker och entréstråk*).

- **Det öppna fältet**
  - Fältet
  - Dammarna
  - Göta landsväg
- **Parkrum kring det öppna fältet**
  - Stadsdelsparken
  - Parkbryggan
  - Aktivitetsbryggan
  - Koloniområdet
  - Skogen
  - Hagmarken/idrottsplanen
- **Torg, fickparker och entréstråk**
  - Stadsdelstorg
  - Kvarterstorg
  - Fickparker
  - Entréstråk
- **Gaturum**
  - Huvudgator
  - Lokalgator
  - Gångfartsgator

Konceptbild som visar de fyra karaktärsområdena.

Det öppna fältet

Öppna vidder, utblickar, tystnad och stora, naturliga generella ytor ska ge karaktär åt det centrala fältet som blir själva hjärtat av Årstafältet. Fältet ramas in av olika typer av vegetation som förstärker det öppna inre parkrummet. I södra delen föreslås åkerholmar som övergång mellan den öppna ytan och parkrummen kring fältet. En varierad flora på de öppna markerna, ängsvegetation och en flerskiktad vegetation på åkerholmarna, kommer att bidra till en stor artrikedom som säkerställs genom en varierad skötsel.

Fältet gestaltas för att behålla det naturliga uttryck som platsen har idag. Gedigna och robusta material bör användas och naturligt förekommande arter planteras.

Utformningen av fältet ska skapa förutsättningar för rofylldhet och naturupplevelser. Ett exempel

Gestaltungsprinciper

- bevara öppet fält
- rama in det öppna fältet med växtlighet
- förstärka artrikedom
- behålla ett naturligt uttryck
- möjliggöra naturupplevelser
- behålla generella och flexibla ytor
- utöka dammen och skapa öppna vattenspeglar
- utforma dammarna med en hård urban kant mot bebyggelsen och en mjuk naturlig slänt mot fältet
- bevara och förstärka den historiskt viktiga Göta landsväg

är möjligheten att röra sig på spänger genom vassen. Stora, flexibla ytor ska ge plats för tillfälliga evenemang och spontana aktiviteter som picknick och brännboll. Vintertid skulle exempelvis skidspår kunna dras på de öppna ytorna.

Valla ås dagvattendike breddas och gestaltas om till flera sammanhängande dammar med öppna vattenspeglar. Sidan mot bebyggelsen utformas som en urban kant med bryggor medan sidan mot fältet utformas som en mjukt formad och flack vegetationsklädd slänt.

Den historiskt betydelsefulla Göta landsväg som korsar det öppna landskapet ska bevaras och vägkantsfloran förstärkas. Göta landsväg ska på olika sätt lyftas fram, exempelvis genom skyltning och information om landsvägens historia, på de platser där Göta landsväg möter Årstafältet.

Vy över det öppna fältet med ängsvegetation i förgrunden.

Perspektivbild över dammarna.

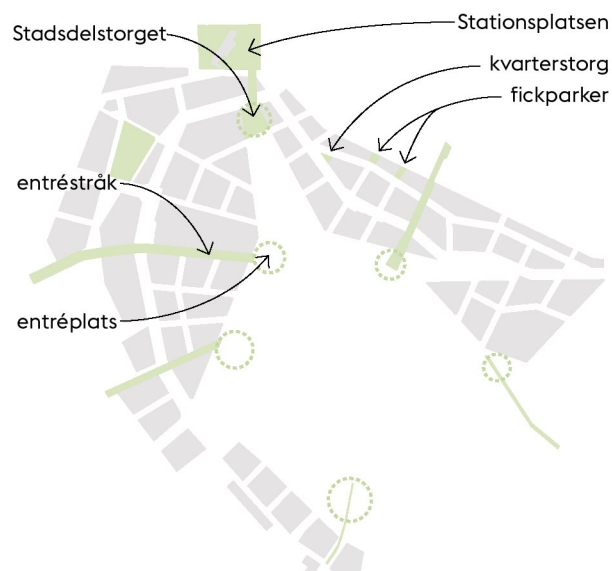
På fältet ska generella och flexibla ytor finnas som kan nyttjas såväl sommar som vinter.

Öppna vidder med plats att flyga drake ska karaktärisera fältet.

Torg, fickparker och entréstråk

De stråk som kopplar samman Årstafältets parkytor med omkringliggande stadsdelar och kollektivtrafik kallas i detta dokument *entréstråk*. Entréstråken ska utformas med extra omsorg och lekfullhet så att de står ut från omgivande gator. Det går att köra här, men gång- och cykeltrafik ska vara prioriterad. Stråken landar i den stora parken i *entréplatser*. Såväl entréstråk som entréplatser ska vara tydliga och välkomnande med sittplatser och utblickar mot fältet. Grönska ska vara ett tongivande inslag. Vid entréplatser ska informationsskyltar finnas.

Entréstråken ska präglas av en bred variation i stadsbild, funktioner, lokaler och verksamheter. Detta regleras i *Kvalitetsprogram för Årstafältets stadsliv*.

Årstafältet ska i enlighet med visionen "*En plats för möten*" erbjuda olika typer av platser att mötas på – såväl i parken som i anslutning till bebyggelsen i form av torg och fickparker. Dessa

Gestaltungsprinciper

- skapa entréstråk som kopplar samman Årstafältets parkytor med omgivande stadsdelar
- utforma entréstråken med prioriterad gång- och cykeltrafik
- skapa entréstråk och entréplatser med utblickar mot fältet
- skapa mötesplatser i bebyggelsestrukturen
- skapa gröna torg, fickparker och entréstråk
- utforma torg, fickparker och entréstråk med tydlig egen identitet

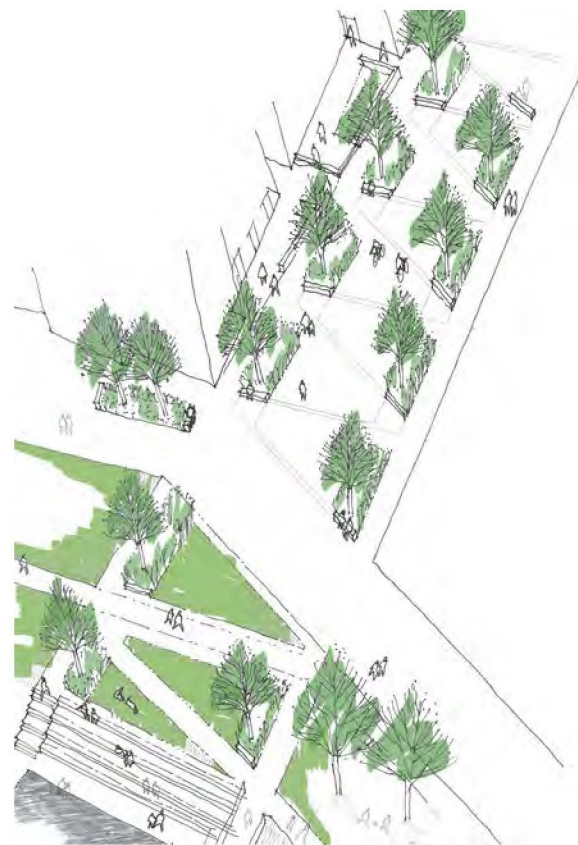
Perspektivbild Stadsdelstorget från norr.

platser ska upplevas gröna och utformas med egen tydlig identitet.

Utformningen av torg och fickparker ska bjuda in till vistelse och möten. På torgen finns exempelvis sittplatser, flexibla ytor för tillfälliga aktiviteter och plats för olika verksamheter. Stadsdelstorget blir det största torget. Det utgör en av entréerna till stadsdelen och ska erbjuda utblickar mot fältet och visa en tydlig koppling mot parken.

Förutom stadsdelstorget kommer stadsdelen att innehålla kvarterstorg – små torgbildningar som formas av bebyggelsestrukturen. Dessa platser ska samspela med bebyggelsens form och funktion, ta tillvara på goda lägen i kvartersstrukturen och bidra till gaturummet med ett eget uttryck.

I fickparkerna föreslås informell lek och sittplatser i bra mikroklimat. Fickparkerna ska upplevas som småskaliga, lokala, gröna oaser i gatustrukturen.

Skiss över Vallastråket, ett av entréstråken till Årstafältet.

Parkrum kring det öppna fältet

Parkrummen som omger det öppna fältet bildar en brygga mellan bebyggelsen och fältet. Dessa platser kommer att innehålla de mest intensivt programmerade delarna av Årstafältet. Platserna ska tillgodose lek, sport och rekreation.

I detta karaktärsområde ingår Stadsdelsparken (1), Parkbryggan (2), Aktivitetsbryggan (3), Koloniområdet (4), Skogen (5) och Hagmarken/ idrottsplanen (6). De olika områdena gestaltas med olika karaktär och innehåll så att en variation av mötesplatser skapas. Tillsammans ska de erbjuda en mängd olika aktiviteter, exempelvis odling, fotboll, promenad längs vattnet och spontanidrott. Vid utformning av dessa tydligt programmerade delar av parken är det särskilt viktigt att gestalta med ett jämlikhetsperspektiv så att platserna blir attraktiva för många.

Gestaltungsprinciper

- utforma mötet mellan bebyggelsen och fältet som de mest intensivt programmerade delarna i parken
- tillgodose lek, sport och rekreation
- skapa en variation av mötesplatser och möjliggöra för en mångfald av aktiviteter
- utforma aktivitetsytor med ett jämlikhetsperspektiv
- gestalta aktivitetsytor som omges av grönska
- utforma de norra parkrummen (1, 2 och 3) med en urban karaktär
- utforma de södra parkrummen (4, 5 och 6) med en naturlig karaktär

Aktivitetsytor ska omges av grönska som samtidigt ramar in det öppna fältet och stärker de ekologiska sambanden.

Stadsdelsparken, Parkbryggan och Aktivitetsbryggan ska ges en i grunden sammanhållen gestaltning, med en urban karaktär i ytskikt, material och vegetation. Koloniområdet, Skogen och Hagmarken/idrottsplanen ska utformas med robusta och gedigna material och en naturlig vegetation. Koloniområdet ska uppfattas som en publik del av parken med möjlighet för allmänheten att röra sig mellan kolonilotterna.

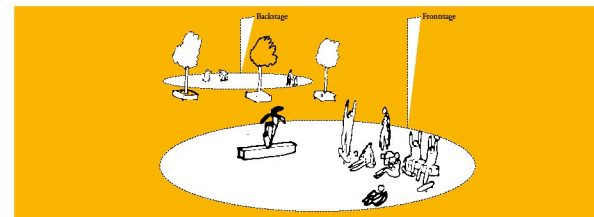
Där parkrummen kring det öppna fältet möter de olika entréstråken skapas noder som blir extra viktiga som mötesplatser och entréplatser till fältet.

Parkrummen kring det öppna fältet ska ge plats för lek, sport och rekreation.

Vy över Aktivitetsbryggan.

Aktivitetsytor ska ge möjlighet till olika sätt att delta.

Parkrummens aktivitetsytor ska omges av grönska.

Stadsdelsparken

Stadsdelsparken är en kilformad park som ligger där Parkbryggan och Aktivitetsbryggan möts. Tillsammans med de två bryggorna ska Stadsdelsparken tillgodose lek och rekreation nära bostaden. Parkens sidor bildar en grön ram mot de öppna gräsytor i parkens mitt, med fri sikt mot dammarna och det öppna fältet.

Bästa sollägena finns utmed parkens östra sida. Här ska upphöjda terrasser ge plats för exempelvis uteserveringar. Stadsdelsparkens västra sida gestaltas med ett mjukare uttryck med grupper av träd fritt placerade i en sluttande gräsyta. I anslutning till dammen i söder anläggs en yta med vattenspel – Fontäntorget. I norr gränsar parken till Stadsdelstorget.

Parkbryggan

Längs med Årstafältets sydöstra stadsfront, i mötet mellan bebyggelse och park, planeras ett långsträckt parkstråk. Gradänger, gräsklädda slänter, upphöjda terrasser och en lång träbrygga med plats att sitta ska ge möjlighet till möten och promenader utmed vattnet i bästa solläge.

Aktivitetsbryggan

Parkbryggans motsvarighet utmed bebyggelsen längs Årstafältets västra sida kallas Aktivitetsbryggan och utgörs av en serie parkrum med fokus på lek, sport och aktivitet. Tydligt programmerade platser varvas med lugnare, mer neutrala för att tilltala människor i olika åldrar. Tillsammans ska dessa platser möjliggöra en stor variation av aktiviteter och rymma en mångfald av upplevelser och sociala värden. Parkens grönska letar sig in bland aktivitetsytorna i form av blommande träd, gräs och planteringar.

Koloniområdet

Koloniområdet som fanns etablerat sedan tidigare på Årstafältet, har flyttats till nytt läge och utformats för att uppfattas som en publik del av parken. Det finns öppna allmänna ytor i den täta och grönskande rutnätsstrukturen och många möjligheter att röra sig genom området. Koloniområdet har gestaltats med robusta och gedigna material likt det öppna fältet och ramas in av en tydlig yttre struktur i form av häckar och trästaket.

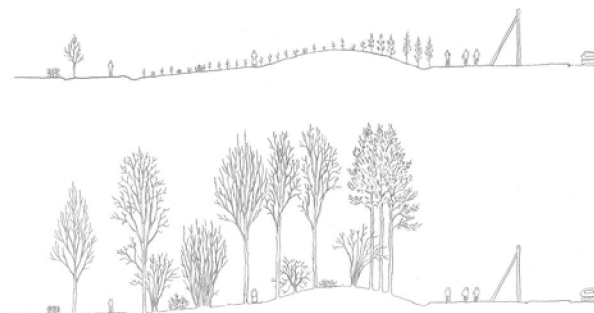
Skogen

Längs Årstafältets sydöstra kant skapas ett rekreationsområde med skogsvegetation och varierande topografi. Skogen ska tillsammans med ett bullerplank utgöra en visuell och ljudmässig skärm mot Huddingevägen. Genom skogen föreslås stigar som slingrar sig fram mellan kullar och träd och utgör en del av ett längre upplevelsestråk.

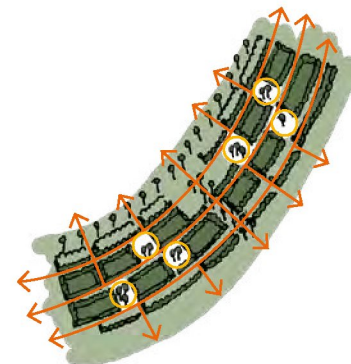
Skogens vegetation kommer till största delen att utgöras av ett treskiktat bestånd som uppfattas som en relativt naturlig skog. Vissa delar gestaltas med ett starkare uttryck genom att en art tillåts dominera, som exempelvis björkpelarsalar, fågelbärslundar och hasselgångar. Genom gallring skapas gläntor. Den som vistas i skogen när vegetationen är uppvuxen rör sig genom olika växtlighetskaraktärer och rumsligheter och får en varierad upplevelse.

Hagmarken/idrottsplanen

Årstafältets sydvästra del mot Östbergavägen ska präglas av naturlig vegetation med hagmarkskaraktär. Insprängt i hagmarksytor placeras en idrottsplan. Området utformas med robusta material.

Principsektioner genom Skogen. Överst: vid plantering. Nederst: 50 år efter plantering. Illustration Björn Wiström, SLU Alnarp.

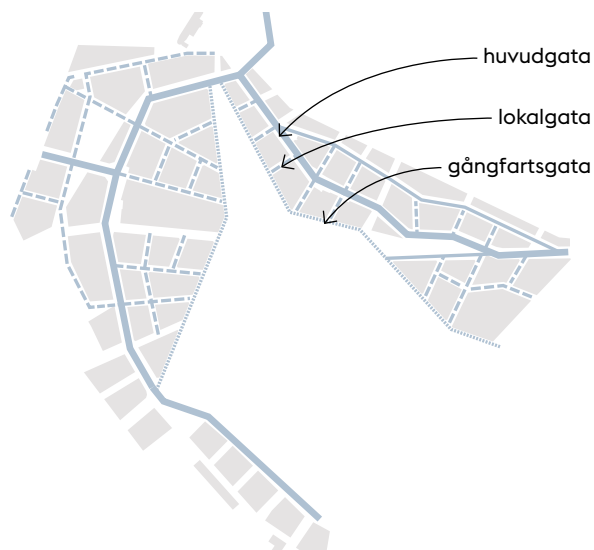
Principskiss Koloniområdet med genomgående gångstråk och öppna, allmänna ytor mellan kolonilotterna.

Visionsbild Stadsdelsparken.

Gaturum

Gatorna kring Årstafältet ska vara gröna med vegetation som varierar i växtsätt och artval. Växtbäddarna ska användas för dagvattenhantering.

Generellt används tre olika gatutyper i projektet – huvudgator, lokalgator och gångfartsgator. Sektioner och planutsnitt visas på nästa sida. Det ska finnas en tydligt läsbar hierarki mellan olika gatutyper.

Huvudgator ges ett sammanhållet och striktare uttryck jämfört med övriga gator. De karaktäriseras av gatustrukturens oregelbundna vinklar som bidrar till att bryta ned skala och siktlinjer, och skapa en spännande och varierande gatumiljö.

Lokalgatorna ska vara smalare än huvudgatorna och utformas med en enkelsidig trädrad med undervegetation. Många av lokalgatorna riktar sig mot fältet, vilket gör gaturummen överblickbara

Gestaltungsprinciper

- skapa gröna gaturum
- utforma gatorna med tydlig hierarki mellan olika gatutyper
- skapa överblickbarhet och orienterbarhet
- ge plats för vistelse i gaturummen
- utforma gatorna med generella sektioner med genomgående kantstenslinje
- använda traditionella material

och lätta att orientera sig i. En variation i artval för vegetationen på lokalgatorna kommer att ge varje lokalgata en egen karaktär och underlätta orienteringen i stadsdelen. Generellt rekommenderas att träd och balkonger placeras på olika sidor av gatan, men det förekommer gator i etapp 1 med träd och balkonger på samma sida.

Längs både huvudgator och lokalgator ska en flexibel zon finnas. Den kan användas för olika ändamål och användningen kan ändras över tid för att möta ett skiftande behov. Här kan exempelvis angöring, parkering och cykelparkering. För att hålla ett genomgående breddmått på den asfalterade körytan beläggs den flexibla zonen med ett avvikande material, exempelvis betongmarksten.

Gångfartsgatorna som är placerade i gränslinjen mellan bebyggelse och park ska utformas med ett sammanhängande golv. Träd och utrustning placeras växelvis på olika sidor av gatan, så att fordonstrafik tvingas till lägre hastighet.

I gatumiljön ska det finnas möjlighet att uppehålla sig och sitta. De oregelbundna vinklarna i gatustrukturen möjliggör för mindre platsbildningar i gaturummet. Dessa platser ska gestaltas så att de uppfattas som en allmän del av gaturummet,

Träd i gatumiljö, exempel från lokalgata resp. huvudgata.

sida vid sida med kommersiella delar. Det är viktigt att tidigt planera för dessa.

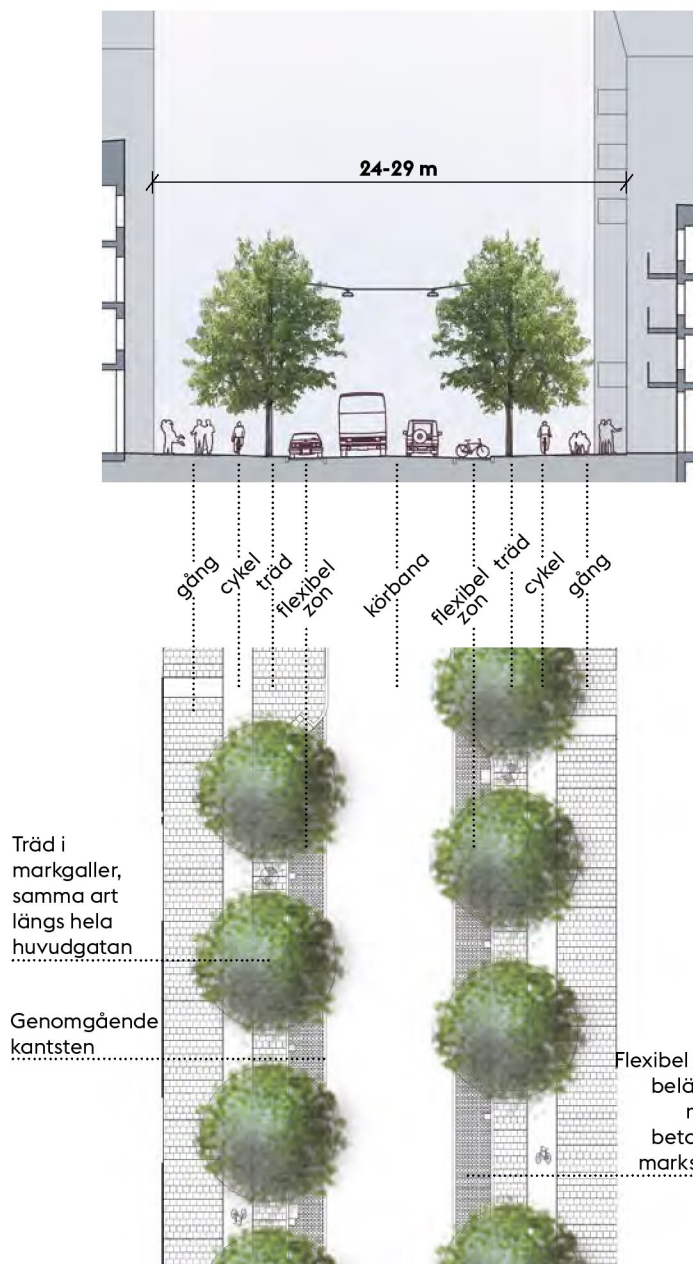
Generella sektioner med genomgående kantstenslinjer används för att skapa en tydlighet i gaturummen. Gaturummen ska utgöra en lugn bas till den varierande arkitekturen i den nya stadsdelen. Markmaterialen bör ansluta till Stockholm stads traditionella material.

Ytterligare en gatutyp är entréstråken som har särskilt viktig betydelse för att koppla samman parken med omgivande stadsdelar och noder för kollektivtrafik. Dessa utformas annorlunda än övriga gator och beskrivs under rubriken *Torg, fickparker och entréstråk*.

Upplevelsen av gaturummen påverkas även av de kvarter som kantar gatorna. Principer för byggnader och fasader på kvartersmark beskrivs och regleras i kvalitetsprogrammet. Bland annat ska kvarteren bidra med grönska till stadsrummen. Se *Kvalitetsprogram för Årstafältets stadsliv*.

En målsättning för Årstafältet är att det ska bli en stadsdel där cykeln är det självklara färdmedlet. Ett särskilt cykelprogram har tagits fram och använts som underlag i utformningen av gatorna i Årstafältet. Se *Cykelplanering för Årstafältet*.

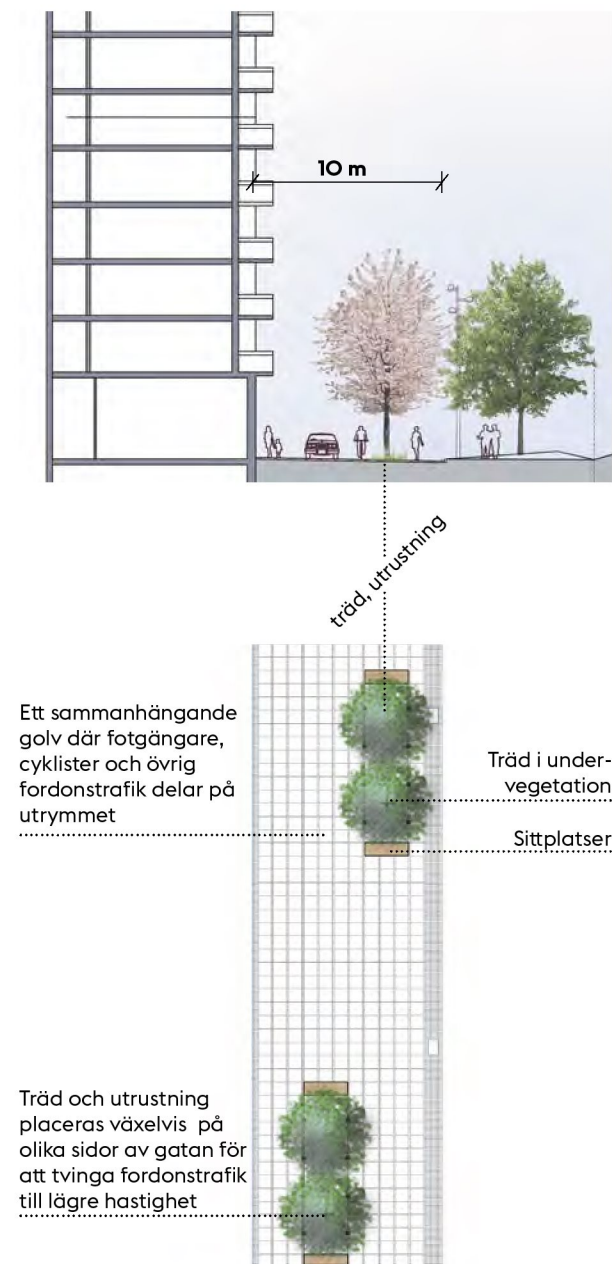
Huvudgata, sektion och planutsnitt

Lokalgata, sektion och planutsnitt

Gångfartsgata, sektion och planutsnitt

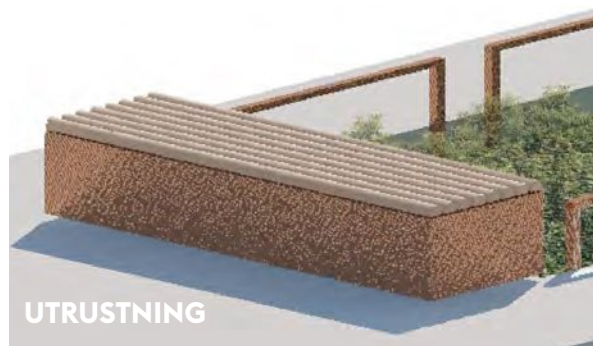
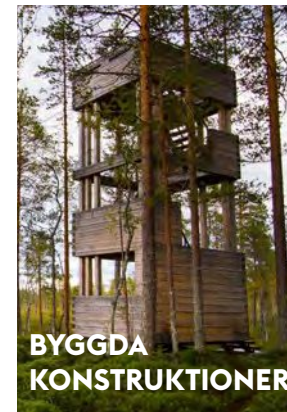

Byggstenar

På följande sidor beskrivs övergripande gestaltungsstrategier för de olika byggstenar som tillsammans bygger upp de offentliga miljöerna inom Årstafältet:

- Vegetation
- Markmaterial
- Utrustning
- Vatten
- Byggda konstruktioner
- Belysning
- Konst

Strategier för belysning beskrivs även i utförligare form i *Belysningsprogram Årstafältet*. Konst tas upp i *Konstprogram Årstafältet*.

Översikt över det framtida Årstafältet.

Aktivitetsbryggan.

Parkbryggan och dammen.

Stadsdelsparken och dammen.

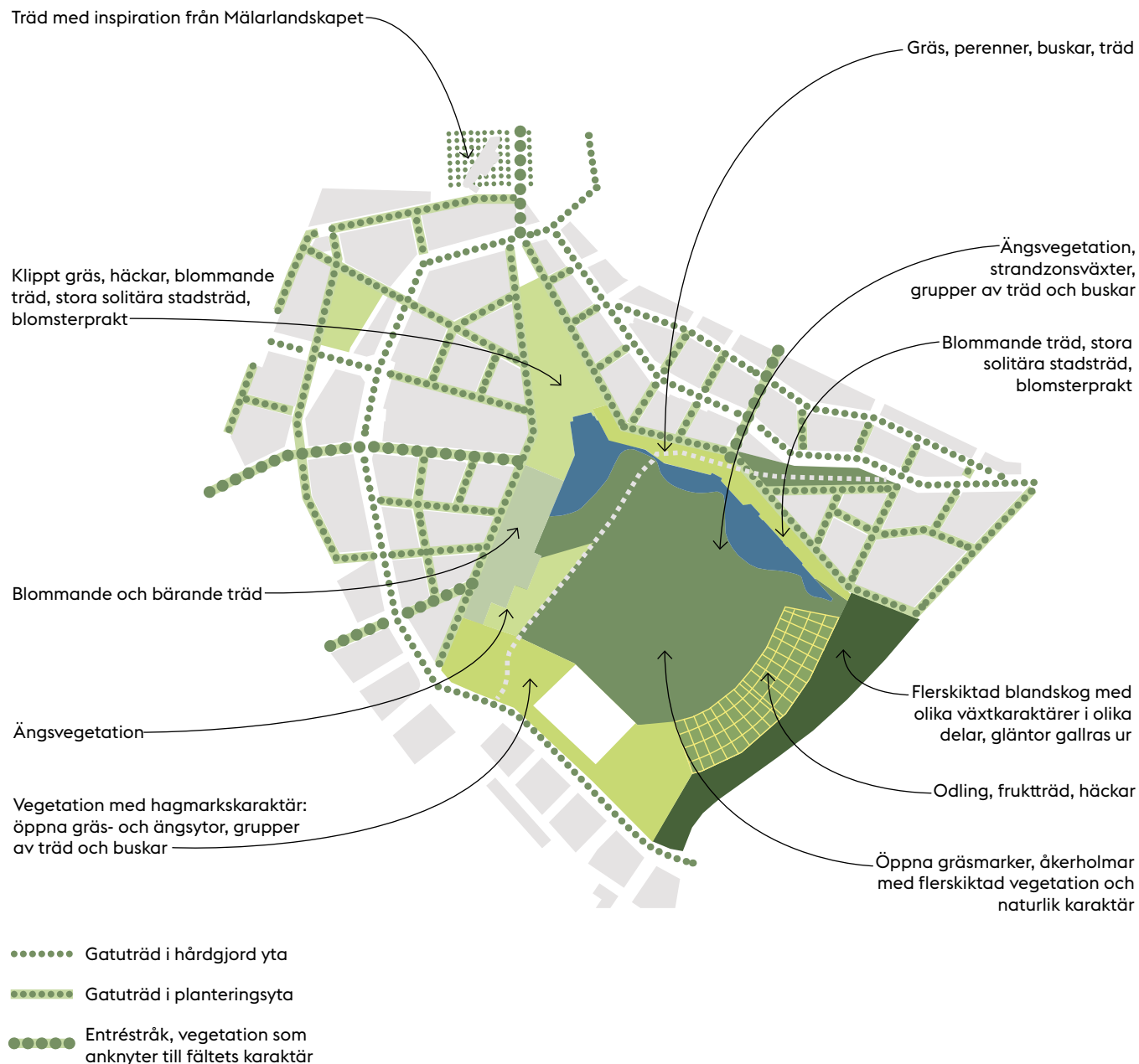

Vegetation

Vegetationen har stor betydelse för Årstafältet, både ur ett ekologiskt och socialt perspektiv. Mycket växtlighet planteras ute i parken och inne bland den nya bebyggelsen för att stärka ekologiska samband och för att skapa trivsamma platser för människan. Hänsyn till att skapa livsmiljöer som hör till odlings- och kulturlandskapets biotoper ska tas, exempelvis genom blommande träd och buskar. Olika offentliga miljöer på Årstafältet ställer krav på olika typer av växtlighet.

De stora sammanhängande ytorna med öppen gräsmark utgör idag Årstafältets största ekologiska värde. Stora delar av fältet ska därför bevaras öppna. En varierad flora med hagmarkskaraktär kommer att bidra till en stor artrikedom. Det öppna fältet ramar in av ett brett band av vegetation som förstärker det inre parkrummet. Grönstrukturen beaktar grundprincipen i tävlingsförslaget "Arkipelag". I Skogen utmed Huddingevägen planteras flerskiktad vegetation som kommer att stärka de definierade ek- och tallsambanden, dämpa buller och förbättra luftkvaliteten. Ädellövträd i parkens västra delar ska bidra till att stärka de ekologiska sambanden norrut.

På *Det öppna fältet* samt i de södra delarna av karaktärsområdet *Parkrum kring det öppna fältet* ska vegetationen vara naturlig med naturligt förekommande arter. Öppna gräsmarker, åkerholmar med flerskiktad vegetation, hagmark, äng, kolonilotter och skogsplantering ger karaktär åt dessa områden. Utmed dammarnas södra sida föreslås vegetation som planteras i en gradient med fuktälskande växter längre ned i slänten och torktåliga arter högre upp. Grupper av buskar och träd placeras i slänten.

I de norra delarna av *Parkrum kring det öppna fältet* samt på torg och i fickparker föreslås en ordnad och mer stadsmässig vegetation som ansluter till den urbana karaktären på dessa platser. Exempelvis föreslås uppstamade träd, perennplanteringar, klippt gräs och häckar.

Gaturummen ska vara gröna med träd utmed alla gator. Vegetationen tillåts variera i växtsätt och artval mellan de olika gatutyperna för att ge gatorna olika karaktär och bidra till att göra det lättare att orientera sig i stadsdelen. Längs huvudgator placeras träden i markgaller, medan träd på lokalgator och gångfartsgator står i plantering med undervegetation. Entréstråken ska vara grönnare än övriga gator med fler träd. Vegetation som anknyter till fältets karaktär ska användas.

De ekosystemtjänster vegetationen genererar beskrivs närmare i "*Det gröna Årstafältet*".

Exempel blommande träd (Stadsdelsparken, Parkbryggan, Aktivitetsbryggan).

Exempel strandväxter (Dammarna).

Exempel gatuträd med undervegetation (gångfartsgator & lokalgator).

Exempel ängsvegetation (intill Dammarna och Aktivitetsbryggan).

Exempel hagmark (Hagmarken/idrottsplanen).

Visionsbild över Stadsdelsparken med träd i klippt gräsyta och träd i hårdgjord yta.

Exempel pelarsal av björk (Skogen).

Exempel skog med treskiktad vegetation (Skogen).

Markmaterial

I *Gaturummen* ska robusta markmaterial användas enligt Stockholm stads traditionella material. Detta ger gatorna ett enkelt och sammanhållet uttryck som blir en lugn bas till den varierande bebyggelsen.

Gångvägar gestaltas för att underlätta orienterbarheten och delas in i huvudstråk, promenadstråk och upplevelsestråk. Huvudstråken ska ha en tydlig riktning och sträcka sig mellan olika målpunkter, medan promenadstråken kan ha en mer slingrande sträckning utan tydliga mål. Upplevelsestråken ska löpa genom olika delar av parken och möjliggöra promenader genom varierande och spännande miljöer.

Markmaterialen på *Det öppna fältet* samt i de södra delarna av *Parkrum kring det öppna fältet* ska vara robusta med ett naturligt uttryck, exempelvis asfalt med gruskaraktär, stenmjöl, trä och träflis.

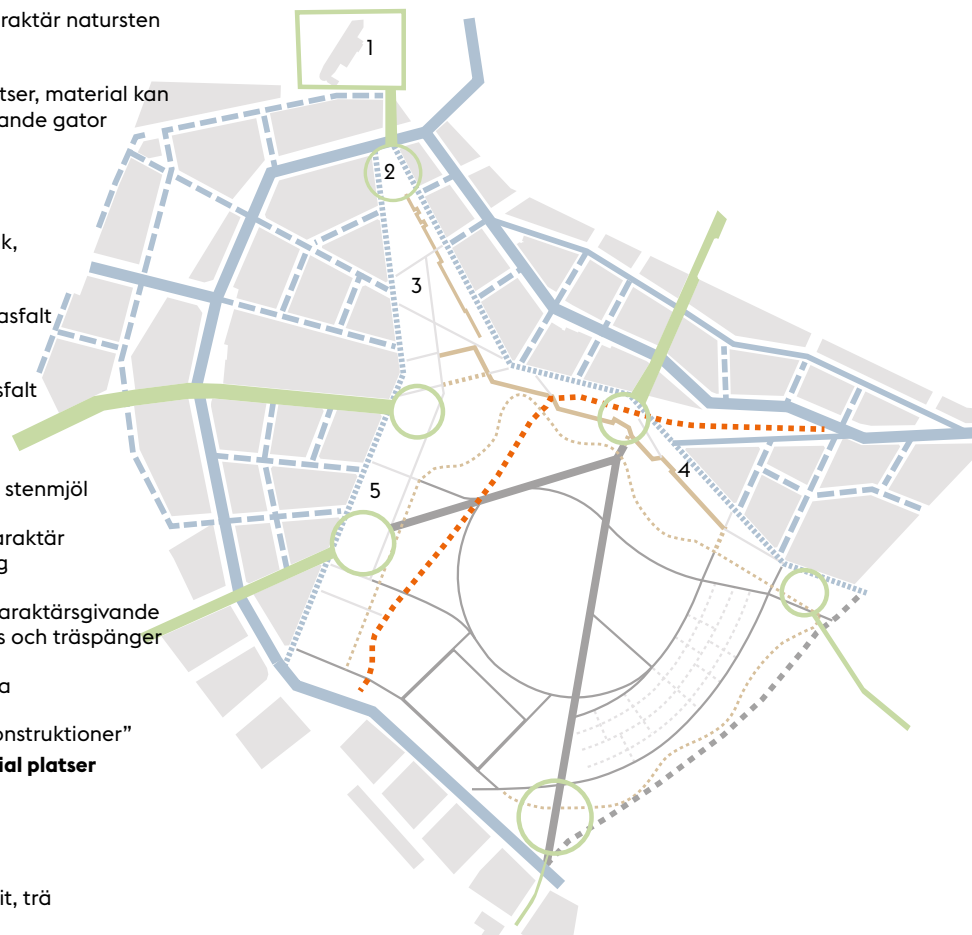
I de norra delarna av *Parkrum kring det öppna fältet* samt *Torg, fickparker och entréstråk* föreslås markmaterial med en urban karaktär, exempelvis platsgjuten betong, betongplattor och inslag av natursten. Markbeläggningen tillåts vara uttrycksfull med mönsterläggning och inslag av mer påkostade material. Entréstråken liksom entréplatserna ska skilja sig i karaktär från de omgivande gatorna, men de behöver inte nödvändigtvis ha andra markmaterial.

Gator och gångvägar

- Huvudgata, material enligt Stockholm stads standard
- Lokalgata, material enligt Stockholm stads standard
- Gångfartsgata, karaktär natursten och betongplattor
- Entréstråk och platser, material kan avvika från omgivande gator
- Göta landsväg, befintlig grusväg
- Pendlingscykelstråk, asfaltskaraktär
- Huvudgångstråk, asfalt med gruskaraktär
- Promenadstråk, asfalt med gruskaraktär
- Stigar i koloniområdet, karaktär stenmjöl
- Promenadstråk, karaktär platsgjuten betong
- Upplevelsestråk, karaktärsgivande material t ex träflis och träspån
- Karaktär träbrygga
- Bro, se "Byggda konstruktioner"

Karaktärsgivande material platser

1. Stationsplatsen
stenmjöl
2. Stadsdelstorget
platsgjuten betong, granit, trä
3. Stadsdelsparken
stenmjöl, platsgjuten betong, trä, fallskyddsmaterial
4. Parkbryggan
stenmjöl, platsgjuten betong, trä
5. Aktivitetsbryggan
stenmjöl, platsgjuten betong, trä, fallskyddsmaterial

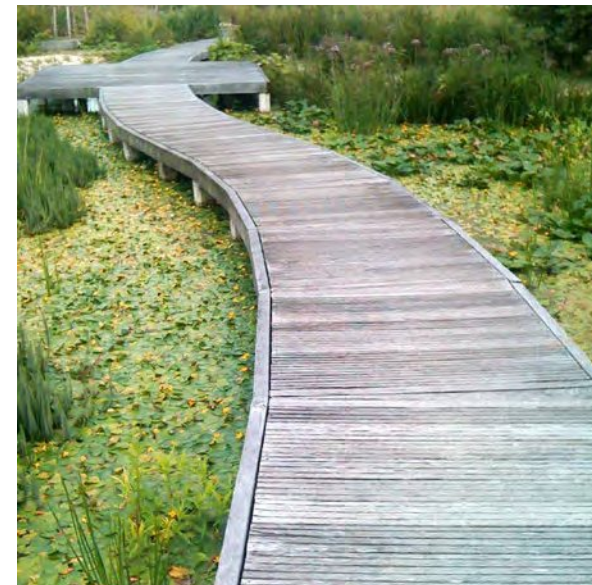

Exempel gata med sammanhållet golv av stora betongplattor och granit (gångfartsgator).

Exempel gång av stenmjöl (Koloniområdet).

Exempel på träspång (upplevelsestråk längs dammarna).

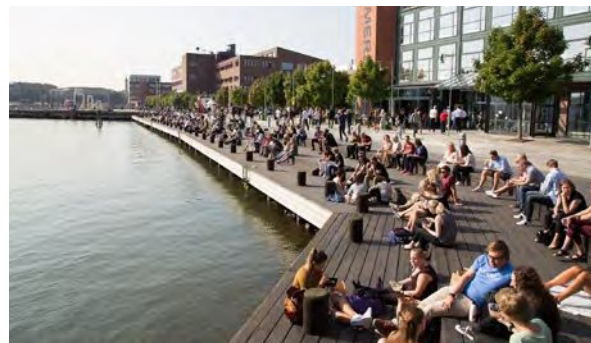
Exempel på gångstråk med stenmjöl (promenadstråk).

Exempel platsguten ljus betong upphöjd över marknivån (Stadsdelsparken, Parkbryggan, Aktivitetsbryggan).

Exempel gång- och cykelbana med asfalt (Skogen).

Exempel träbrygga med längsgående brädor (Parkbryggan).

Exempel stig med träflis genom Skogen (upplevelsestråk).

Utrustning

Utrustningen på Årstafältet ska i de flesta fall hämtas ur en sammanhållen palett med robust utrustning som ansluter till Stockholm stads möbelprogram. Den klassiska Stockholmsgröna parksoffan föreslås till exempel ingå i ett sådant basmöblemang. På vissa platser kan även annan utrustning användas.

På *Det öppna fältet* och i de södra delarna av *Parkrummen kring det öppna fältet* ska utrustningen ansluta till basmöblemanget. Standardkulörer är Stockholmsgrönt i trä (NCS S8010-G10Y) och grått stål (RAL 9007). Undantaget är koloniområdet, där trästaket målade i ljusgrönt är uppförda.

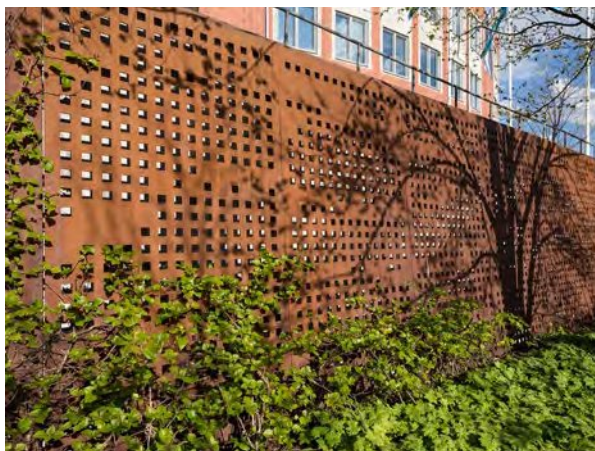
I de norra delarna av *Parkrummen kring det öppna fältet* och *Torg, fickparker och entréstråk* kan inslag av platsspecifik utrustning, exempelvis beklädnadsmurar med rosttrött stål i Stadsdelsparken och sittbara gradänger i granit längs Parkbryggan. Möbler kan vara platsbyggda och accentfärger användas. Entréstråk och entréplatser ska ha sin egen karaktär. Där kan identitetsgivande möbler och utrustning användas.

Gaturummens utrustning ska följa Stockholm stads standard, men med inslag av specialritad utrustning som exempelvis planteringsräckan och bänkar i rosttrött stål vid dagvattenplanteringar längs lokal- och gångfartsgator.

Väderskyddade sittplatser ska finnas på utvalda platser. Den fasta utrustningen föreslås kompletteras beroende på säsong, exempelvis med lösa solstolar i soliga lägen i parken.

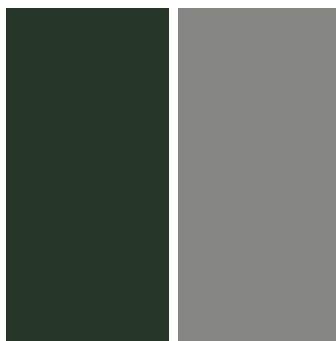
Exempel på betongmur beklädd med rosttrögt stål (Stadsdelsparken, Parkbryggan).

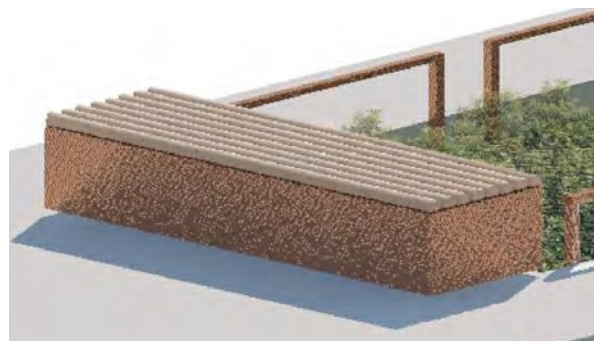
Exempel på sittbara gradängar i gräs (Parkbryggan).

Exempel på säsongsbetonad utrustning i form av solstolar som kan placeras i trä- och gräsytor (Stadsdelsparken, Stadsdelstorget).

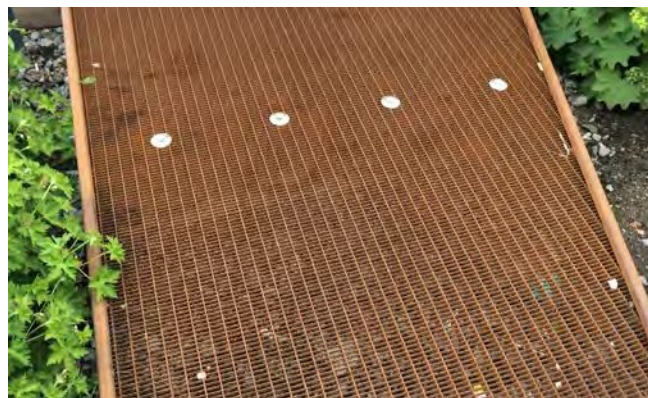
Stockholmsgrönt NCS S8010-GIOY respektive grått RAL 9007.

Exempel på platsspecifika möbler med detaljer i rosttrögt stål (gatorna).

Exempel på krage kring trädstammar i huvudgator och gallerdurk i rosttrögt stål i lokalgator.

Exempel på enkla, lågmälda möbler i Stockholmsgrönt (Fältet).

Vatten

Vattnet kommer att få en framträdande roll på det nya Årstafältet. Valla å som idag rinner genom området gestaltas om till större dammar för att kunna hantera och reglera de ökade dagvattenflöden som väntas i framtiden. Dammarna kommer att fördröja dagvattnet från den nya bebyggelsen och göra det renare, och blir samtidigt ett element i parken som bidrar till upplevelser och till områdets karaktär.

En viktig gestaltungsprincip är att dammarna ska ha en öppen vattenspegel. Mot parkbryggan och bebyggelsen utformas dammarna med ett urbant uttryck med en långsträckt brygga som ger möjlighet till vattenkontakt. Mot fältet utformas dammen med mjukt formade slänter med vegetation som fungerar som översilningsytor och förstärker fältets naturlika karaktär. Vattnet i dammarna kommer att fluktuera mellan låg- och högvatten och täcker i perioder delar av slänterna.

Öar av flytande våtmarker placeras på två ställen i dammen. Dessa kommer att utgöra goda livsmiljöer för mikroorganismer som bryter ned föroreningar i vattnet. Sydväst om dammarna finns ett svackdike vars funktion bevaras.

Alla vegetationsytor i parken kommer precis som idag infiltrera regnvatten. Allt dagvatten från gata och trottoarer kommer efter fördröjning att ledas till gatuträdens växtbäddar. En del vatten tas upp av träden och växterna. Överskottsvattnet leds vidare till dammarna via bräddavlopp och ledningar, där det fördröjs och infiltrerar. På så vis utjämnas vattenflöden och belastar inte det kommunala avloppssystemet. Från dammarna kommer dagvattnet precis som idag att ledas vidare via Årstaskogens bäckravin till Årstaviken.

Förutom dammarnas ekologiska funktion har vattnet även stor betydelse för parkens identitet och de rekreativa värdena. För att stärka dessa föreslås bryggor, informationstavlor, utsiktstorn och spänger genom vassen.

I anslutning till dammarna i Stadsdelsparken planeras Fontäntorget, en öppen yta med vattenspel. Här kommer parkens besökare att kunna leka och springa genom vatten och höra ljudet av fontänernas vattenstrålar. Eftersom det inte är möjligt att bada i Årstafältets dammar blir Fontäntorget extra viktigt som en plats att komma nära, uppleva och känna på vattnet.

Dammarnas utformning beskrivs även i *Det gröna Årstafältet*.

Exempel på dagvattenhantering i gatuträdens växtbäddar, träd i markgaller (huvudgator) respektive träd i planteringsyta (lokalgator).

Exempel damm med vegetationsklädda slänter.

Exempel på brygga vid vatten.

Vy över dammarna och Parkbryggan.

Exempel på lekfullt vattenspel (Stadsdelsparken).

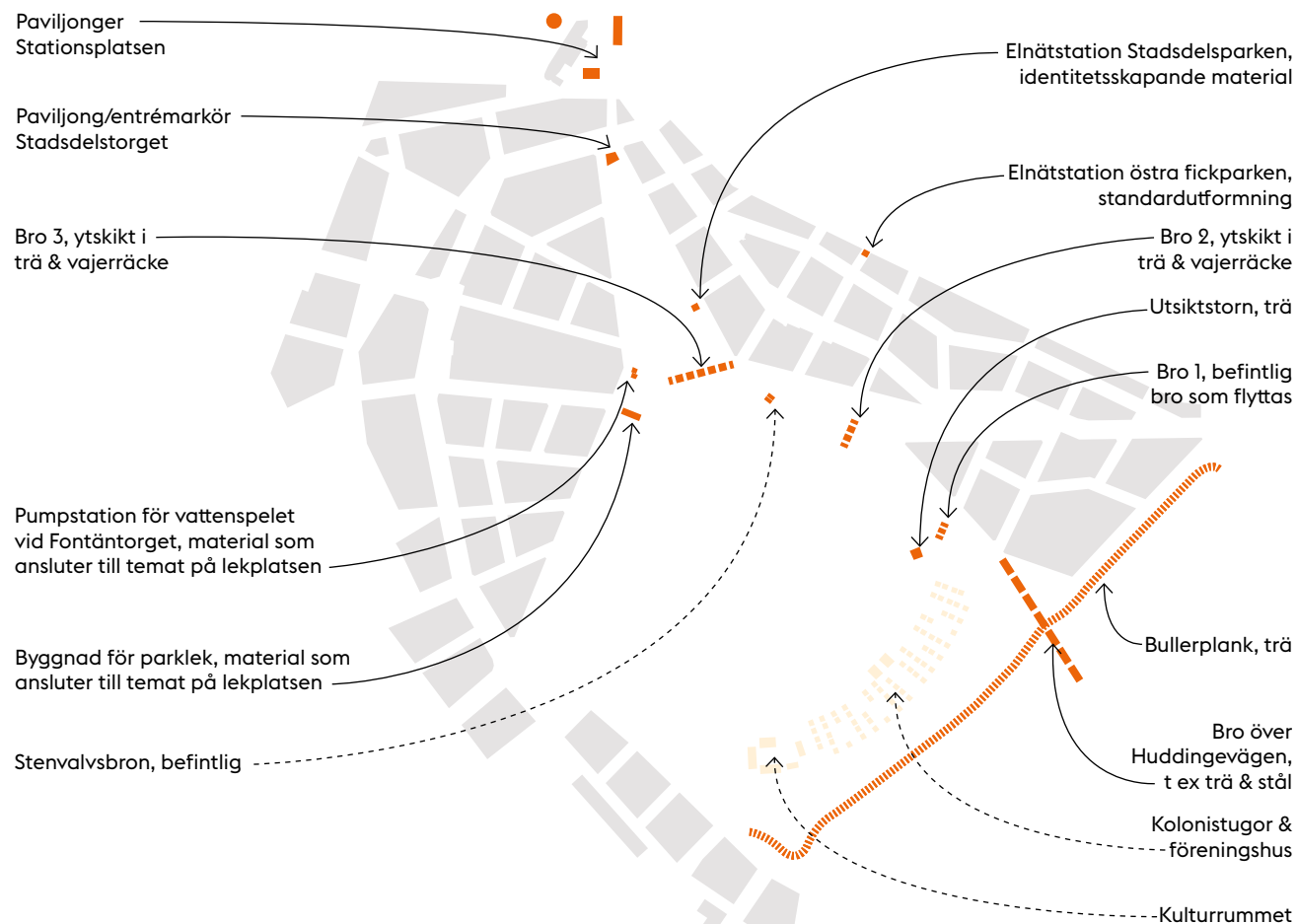
Byggda konstruktioner

På det nya Årstafältet planeras ett antal byggda konstruktioner, till exempel broar, teknikhus, utsiktstorn och bullerplank. Dessa bör utformas och placeras på ett sätt så att de integreras i den omgivande miljön – antingen genom en medveten gestaltning eller med en lågmäld och diskret utformning. Material ska väljas med omsorg och med hänsyn till den plats där konstruktionerna står placerade.

På *Det öppna fältet* och i de södra delarna av *Parkrummen kring fältet* bör byggda konstruktioner utföras huvudsakligen i trä för att knyta an till den naturlika karaktären i dessa miljöer. Exempel är ett utsikts-/fågeltorn och tre broar som korsar dammarna. En av broarna finns på Årstafältet idag, men flyttas till ny plats. De övriga två gestaltas med ytskikt i trä och broräcken som upplevs genomsiktliga för att inte störa utblicken mot vattnet.

Ett nästan 800 meter långt och sex meter högt bullerplank planeras längs kanten av den nya skogen, mot Huddingevägen. Bullerplanket föreslås gestaltas med trä som huvudsakligt material, med ljusinsläpp och en tydligt läsbar konstruktion som del av plankets uttryck.

Befintliga byggda element som behöver tas hänsyn till är exempelvis stenvalvsbron som finns där Göta landsväg korsar dammarna. I koloniområdet finns stugor som flyttats från det tidigare koloniområdet och koloniföreningen kommer i egen regi uppföra ett större föreningshus. Även intill koloniområdet i det så kallade Kulturrummet tillåter detaljplanen byggnader.

Exempel på utsiktstorn i trä. Foto: Tomas Arlemo.

Inspirationsbild för bullerplanket med trä som karaktärgivande material och konstruktionen som en läsbar del av uttrycket. Foto: Luc Pagés.

Trästaket med entréstolpe i det nya koloniområdet.

Kolonistuga i det befintliga koloniområdet.

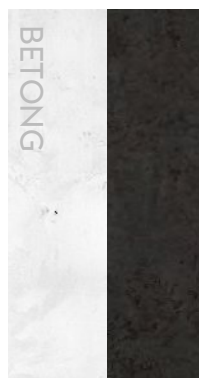
Den befintliga stenvälsbron.

TRÄ

PLÅT

BETONG

SEDUM-/ÖRTTAK

ROSTRÖGT STÅL

Exempel på material som kan användas för byggda konstruktioner på Årstafältet.

Befintlig bro över Valla å som flyttas till ny plats.

Belysning

Ljuset planeras utifrån trygghets- och trafiksäkerhetsaspekter, men ljusgestaltningen ska också skapa attraktiva miljöer som lockar till utevistelse och rekreation. Belysningsanläggningens utformning och materialval ska ta hänsyn till drift- och underhållsfrågor och ha en form och skala som passar ihop med övrig gestaltning. Här följer en sammanfattning av de övergripande principerna för belysningen på Årstafältet:

Belysningen på *Det öppna fältet* ska bestå av parkstolpar med avskärmade armaturer (kupan är ej upplyst), och ansluta till Stockholm stads standard. Stråken tvärs över fältet är viktiga transportstråk och ska ha en bra jämnhet i ljuset. På de slingrande promenadstråken där det är mer vegetation och topografiskt varierat, föreslås en armatur som lyser upp sin egen kupa och som ger ströljus åt sidorna. Detta för att öka orienterbarheten och trygghetsupplevelsen. Vid nya broar föreslås infälld belysning i räckena.

Torg, fickparker och entréstråk ska ha konventionellt allmänljus, men där kan arkitektoniskt ljus användas som komplement för att lyfta fram platsens karaktär och kvaliteter och öka orienterbarheten.

Även i *Parkrum kring det öppna fältet* ska en enkel grundbelysning finnas vid gångstråk och vistelsezoner, men även andra typer av belysning kan användas för att förstärka vissa platser. Exempelvis föreslås infälld belysning utmed bryggorna. Den stora idrottsplanen och eventuella sportytor i Aktivitetsbryggan med högre krav på jämnhet och ljusstyrka förses med högre stolpar med ytstrålkastare. Denna visuellt dominerande belysning ska styras så att den släcks på natten

och andra tider då ytor inte används.

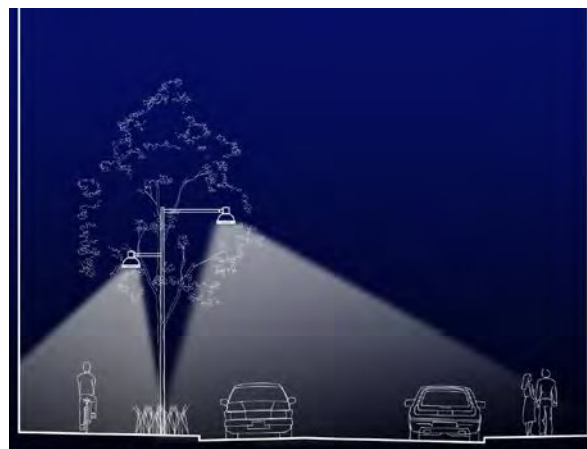
I *Gaturummen* ska belysningen anpassas till gatans sektion i val av ljuspunktshöjd och placering. Den kan utgöras av stolpbelysning eller som längs de bredare trädplanterade huvudgatorna som linhängd belysning. Samma

belysningsfamilj ska användas så långt som möjligt för att undvika ett rörigt intryck.

Val av armaturer och ett utvecklat resonemang kring belysningen beskrivs närmare i *Belysningsprogram Årstafältet*.

Principsektion belysning huvudgata. Illustration: ÅF/Sweco. Ur Belysningsprogram Årstafältet.

Principsektion belysning lokalgata. Illustration: ÅF/Sweco. Ur Belysningsprogram Årstafältet.

Principsektioner belysning gångvägar. Till vänster stolpe med avskärmad armatur (sektion tagen vid cykelpendlingsstråket längs med Huddingevägen i öster). Till höger stolpe med optisk ledning (armatur som lyser upp sin egen kupa och som ger ströljus åt sidorna). Illustration: ÅF/Sweco. Ur Belysningsprogram Årstafältet.

Konst

Visionen för konsten på Årstafältet följer visionen för hela den nya stadsdelen – ”*En plats för möten*”. Staden genom Stockholm konst planerar därför konstprojekt på platser som är viktiga mötesplatser eller knutpunkter på fältet. Dessa platser visas i illustrationen till höger. Ekologi och de olika biotoper som kommer att finnas inom Årstafältets parkytor är huvudtemat för konsten. Nedan följer ett utdrag ur *Konstprogram Årstafältet*, ett dokument som beskriver förutsättningar och möjligheter för den konstnärliga gestaltningen i området.

”Konsten i projektet Årstafältet ska följa visionen för hela projektet – att vara en plats för möten. Det är ett omfattande tema som öppnar upp för många möjligheter. Den konstnärliga gestaltningen ska stimulera såväl boende som tillfälliga besökare att betrakta sin omgivning utifrån oväntade perspektiv och finna nya stigar och vilo-/aktivitetsplatser i den omgjorda parken. Målsättningen för konsten är att skapa en föränderlig och spännande miljö som erbjuder eftertanke och en fördjupad upplevelse och förståelse för den framväxande stadsdelen. Konstprogrammet ringar in fem begreppspar som utgör en idémässig startpunkt för det konstnärliga arbetet:

- **Ekologi – miljö**
- **Vatten – rörelse**
- **Ljus – trygghet och orienterbarhet**
- **Fält – rekreation**
- **Historia – Göta landsväg”**

” Miljöaspekten är extra viktig i det här projektet då delar av den befintliga parken bebyggs. Ett bärande tema är därför det ekologiska perspektivet med de skilda biotoper som den nya parken kommer att rymma. Här finns gestaltningsmöjligheter som involverar angränsande områden såsom teknik, natur och socioekologiska system.”

” Historien är också ovanligt närvarande i och med Göta landsväg. Vägen är en avgörande identitetsmarkör för området och en potentiell källa till inspiration för konsten då den kopplar samman dåtid med samtid och framtid. Den nya stadsdelen kommer att rymma en stor andel unga och barn, vilket också kommer att påverka de konstnärliga gestaltningarnas uttryck. Möten, resiliens samt social och konstnärlig hållbarhet kan sägas utgöra ledord för konsten.”

” Flera viktiga, gemensamhetsytor och knutpunkter formuleras i programmet för Årstafältet och i landskapsarkitekternas gestaltningsarbete. Några av dem kan lyftas fram ur en konstnärlig synvinkel. Platser som under framtagandet av konstprogrammet särskilt står ut är: aktivitetsbryggan, stadsdelstorget och stadsdelsparken, vattenområdet med parkbryggan, fältet och rekreationsområdet mot Huddingevägen.”

(citat ur Konstprogram Årstafältet)

Bild ur skissförslaget "Skogslyktor" av konstnären Aleksandra Stratimirovic. Ljus är utgångspunkten för de konstverk som planeras stå i skogen utmed Huddingevägen.

Återkoppling till Det gröna Årstafältet

I dokumentet *Det gröna Årstafältet* formulerades fyra strategier med syftet att stärka utemiljön i projektet genom att stödja ekosystemtjänster och bevara Årstafältets värde för fågelliv. Dessa fyra strategier listas här nedan med underrubriker. Därefter beskrivs hur gestaltningen av den allmänna platsmarken på Årstafältet bidrar till att uppnå respektive strategi.

Strategier för rekreation och hälsa

”Gestaltning och estetik har stor betydelse för hur det nya Årstafältet kommer att användas. Trivsamma ytor blir picknickplatser, öppna ytor lockar till lek och sportaktiviteter, stigar och löparslingor bjuder in till promenader och

springturer. Vistelse i naturen har påvisad effekt att sänka människors stressnivåer. En genomtänkt design kan stärka hälsoeffekterna ytterligare.” (citrat ur Det gröna Årstafältet)

▪ Skapa stråk och rum för varierat nyttjande

En mångfald av rum och platser för olika aktiviteter skapas, se sida 16-23.

Olika typer av gångvägar skapas som lockar till rörelse, se sida 28-29.

▪ Låt grönskan ge oss vila och lugn

Gläntor gallras ur i skogen för att skapa avskilda rum, se sida 26-27.

Stigar genom skogen och spänger genom vassen skapar avskildhet och en känsla av att komma bort, se sida 28-29.

Väderskyddade sittplatser och utkikstorn med utblick över fältet föreslås, se sida 30 och 34-35.

Gruppträning i Het Park, Rotterdam.

▪ Skapa sinnlig upplevelse och naturpedagogik

Mångfalden av vegetationstyper på Årstafältet ger olika sinnliga upplevelser, se sida 26-27.

I koloniområdet planteras fruktträd och dessutom ges i lotterna förutsättningar för en mångfald av arter med olika form, färg och doft, se sida 26-27.

Dammarna och vattenspelet genererar ljud av vatten och fluktuationen skapar förståelse för vattnets väg, se sida 32-33.

▪ Låt grönskan skydda mot luftföroreningar

Flerskiktad skogsplantering med inblandning av barrträd längs parkens östra sida fångar upp partiklar från Huddingevägen, se sida 26-27.

Längs alla nya gator planteras gatuträd, se sida 22-23 och 26-27.

▪ Stäng ute buller

Flerskiktad skogsplantering samt ett bullerplank längs parkens östra sida dämpar buller från Huddingevägen, se sida 26-27 och 34-35.

Strategier för biodiversitet och pollinering

”Biodiversitet betyder att det finns en mångfald av arter. I ett ekosystem har alla arter en funktion att fylla och om de försvinner raseras den stabilitet som ekosystemet har. Olika arter för olika klimat samt förekomst av både stress- och fukttåliga växter skapar hög ekologisk resiliens. Många växtarter beroende av pollinering och rikligt med pollinerande insekter ger ökad blomning och skörd i närområdet.” (citrat ur Det gröna Årstafältet)

▪ Skapa en variation av biotoper

Vegetationen skapar en variation av soliga och skuggiga platser ger olika livsmiljöer, se sida 26-27.

- **Tillåt varierande skötselmetoder**
Avgörs av skötseln och styrs i ett senare skede med en skötselplan.
- **Bygg boplatser åt insekter och andra djur**
Åkerholmar och skogsplantering med buskskikt ger skydd åt fåglar, se sida 26-27.
- **Ge pollinatörer bra förutsättningar**
Blommande träd i Stadsdelsparken, Parkbryggan och Aktivitetsbryggan, flerskiktad vegetation på åkerholmar och i skogen samt ängsvegetation lockar till sig pollinatörer, se sida 26-27.
Påverkas även av artval som görs i ett senare skede.
- **Gynna livsmiljöer för konkurrenssvaga arter**
Avgörs av skötsel och artval och styrs i ett senare skede.

Utsikt över Sicklasjön, Stockholm.

Strategier för vattenreglering och klimatanpassning

”En genomtänkt utformning av parker och grönområden kan dämpa effekter av kommande klimatförändringar. Ett väl utformat grönområde kan hantera kraftiga flöden orsakat av större regnmängder under kortare tider, men även verka kylande under somrardagar med extrem hetta. De stora grönområdena har därför en viktig funktion att fylla för att uppnå robusta stadsmiljöer, minimera risker och säkerställa en framtida god bebyggd miljö.”
(citat ur Det gröna Årstafältet)

▪ Möjliggör utjämning av vattenflöden

Valla å utökas till flera stora dammar med större fördröjningskapacitet, se sida 32-33.

Dammarnas södra sida utgörs av översilningsytor som tillåter vattnet att fluktuera, se sida 32-33.

▪ Nyttja dammens renande funktion

Dammarna gestaltas med svagt sluttande kanter mot söder, se sida 32-33.

Påverkas även av skötsel som regleras i skötselprogram för dammarna.

▪ Låt grönskan svalka och skugga

I samtliga offentliga rum planteras träd och annan vegetation som ger svalka och skugga, se sida 26-27.

Gatuträd längs samtliga gator skuggar fasader så att energianvändningen minskar, se sida 22-23 och 26-27.

▪ Skapa vindskyddande miljöer

I samtliga offentliga rum planteras träd och annan vegetation som skyddar mot vind, se sida 26-27.

Strategier för rikt fågelliv

”Idag trivs många fåglar på Årstafältet. Det är Årstafältet stora öppna ytor som lockar framförallt rastande fåglar såsom sånglärkan, men den variationsrika miljön gör att även skogsfåglar och strandfåglar går att finna här. Fåglar är ett uppskattat inslag i stadsmiljön och det är viktigt att ett rikt fågelliv även i fortsättningen kan nyttja det öppna fältet.”
(citat ur Det gröna Årstafältet)

▪ Beakta fåglarnas önskemål om bostäder

Buskplanteringar vid dammarna utgör boplatser åt exempelvis näktergalen, se sida 26-27.

▪ Låt fröer finnas kvar på matbordet

Avgörs till stor del av skötseln och regleras i ett senare skede.

▪ Låt småfåglarna söka skydd i buskagen

Åkerholmar och skogsplantering med buskskikt ger skydd åt fåglar, se sida 26-27.

Högre träd planteras bland annat i skogen utmed parkens östra sida, se sida 26-27.

▪ Locka rastande fåglar till dammen

Dammarna gestaltas med svagt sluttande kanter mot söder vilket lockar vadande fåglar, se sida 32-33.

Buskplanteringar och träd vid dammarna lockar till sig fåglar, se sida 26-27.

▪ Bevara stora öppna gräsytor

Stora öppna gräsytor bevaras på fältet, se sida 26-27.

Fågelliv på Årstafältet.

Tidigare utredningar och planeringsunderlag

Barn och ungdomar på Nya Årstafältet. Stadsutvecklingsområdet Nya Årstafältet ur ett barn- och ungdomsperspektiv: Underlag till programhandling, ÅWL Arkitekter AB, februari 2010.

Bullerutredning Årstafältet, WSP Akustik, november 2009.

Dagvattenutredning Årstafältet, WSP Samhällsbyggnad, december, 2009.

Dagvattenutredning Årstafältet, Sweco, 2012.

Delstudie Insekter Valla å, Calluna, 2012.

Det framtida Årstafältet – med ny bebyggelse och park. Dokumentation från ett engagerat och kreativt diskussionsmöte i Östbergaskolan 24 september 2009, Stockholms stad, oktober, 2009.

Enskedefältet och Stureby, Stockholms stads utrednings- och statistikkontor AB (USK), våren 2008.

Fågelinventering, Calluna, 2012.

Grönytefaktor Årsta, Stockholms stad, 2012.

Insektsinventering Pilallén, Calluna, 2012.

Likheter och skillnader i Årstabarnens och Östbergabarnens perspektiv på planering av Årstafältet, Stockholms stad, februari, 2009.

Marknadsanalys Nya Årstafältet, Evidens, januari, 2010.

Miljökonsekvensbeskrivning Detaljplan Parken, Stockholms stad, 2015

Miljökonsekvensbeskrivning Program för Årstafältet, Stockholms stad, 2015

Naturmiljö fördjupad, Calluna 2013.

Naturvärden och ekologiska nätverk, Calluna, 2012.

Naturvärden och ekologiska nätverk – delområden, Calluna, 2012.

Plankarta och planbeskrivning, Detaljplan för Årstafältet park, Årsta 1:1 mm i stadsdelarna Östberga och Enskedefältet, S-Dp 2011-03366

Program för Östberga, Samrådshandling, Stockholms stad juni/augusti 2017.

Stadsbyggnadsanalyser av Nya Årstafältet: Underlag till planprogram, Spacescape AB, december, 2009.

Tornfalkens födosök, Calluna, 2013.

Trafikanalys Årstafältet, Atkins Sverige AB, december, 2009.

Trafikutredning Årstafältet, Stockholms stad, oktober 2013.

Ungdomarnas Årstafält, Stockholms stad, juni, 2009.

Årstabarnens Årstafält, Stockholms stad, juni, 2008.

Årstafältet och de kringboende – Enkätundersökning bland boende i Årsta, Östberga, Liseberg, Örby Slott, Enskede Gård, 2008

Årstafältet: Trygghetsstudie, WSP Sverige AB, januari, 2010.

Östbergabarnens Årstafält, Stockholms stad, december, 2008

Stockholms
stad